

Natuureiland ²⁰²⁶ Texel

 AUCH MIT DEUTSCHEN SEITEN

GRATIS
UITGAVE

Nationaal Park
Duinen van Texel

Rust van
levensbelang
voor rosse grutto

De raadsels
van de
vleermuis

Eierlandse Duinen
mogen stuiven

INHOUD

WELKOM

- 3 Voorwoord
- 3 Ken jij onze spelregels?

PARELS

- 4 Nachtvliinder: stille kracht in het donker
- 10 Klimaatverandering dwingt kanoet tot ander dieet
- 25 Velduil: fotogenieke rover

BELEEF

- 6 Inclusie: brede fietspaden voor betere toegankelijkheid
- 9 Keuken van de toekomst
- 12 Eerste tekenen natuurherstel in Tureluur/Schettersweid
- 17 Aangepast aan leven in het water
- 18 Sneeuw in de zomer?
- 38 Wandelen nog leuker met wandelpadennetwerk
- 22 Wadden Vogelfestival
- 40 Eropuit! Activiteitenkalender

INTERVIEW

- 14 Bij gids Marcel Wijnalda is geen excursie hetzelfde
- 20 Rust op het wad van levensbelang voor rosse grutto
- 30 150 jaar NIOZ

BIJZONDER

- 7 Watersalamander kan wel wat hulp gebruiken
- 22 Zorgen om Brillie
- 22 Eierlandse Duinen mogen stuiven
- 23 Vierdradige meun op strand De Koog
- 23 Pimpelmezeninvasie

EN VERDER

- 19 'Natuur gebaat bij voorspelbaarheid'
- 35 Verschuiving zuidelijke libellen en sprinkhanen richting Texel
- 36 Op zoek naar de raadsels van de vleermuis
- 39 Bosch leukste hond van Texel
- 44 Nationaal Park als klaslokaal
- 54 De Wadden: onmisbaar voor miljoenen broed- en trekvogels

DEUTSCHE SEITEN

- 47 Vorwort
- 48 Trocken es Jahr als Testfall für die Naturerholung
- 49 Bosch Bester Hund von Texel
- 50 Der Klimawandel zwingt den Knutt zu einer anderen Ernährung
- 51 Sumpfhohle: fotogener Räuber

COLOFON

OPDRACHTGEVER & HOOFDREDACTIE

Nationaal Park Duinen van Texel, Sanne van Gammeren, IVN Natuureducatie

REDACTIE

Marc Plomp, Daphna Lavy, Thomas van der Es, Jerome van Abbevé, Sanne van Gammeren, Marit Bonne, Anja Roubos, Louise van der Sluis

BLADMANAGEMENT

Sanne van Gammeren/Louise van der Sluis

VORMGEVING EN PRODUCTIE

Wessels Ontwerpt

TEKSTEN

Daphna Lavy, Anja Roubos, Louise van der Sluis en Marit Bonne

DRUK

Senefelder Misset Doetinchem

Oplage

74.000 exemplaren

ADVERTEREN

Nationaal Park Duinen van Texel
Sanne van Gammeren -
s.van.gammeren@ivn.nl
www.npduinenvantexel.nl

 NationaalParkDuinenvanTexel

FOTO COVER

Kanoeten
René Pop

Natuureiland Texel is een uitgave van Nationaal Park Duinen van Texel i.s.m. Ecomare, Gemeente Texel, Staatsbosbeheer, Provincie Noord-Holland, Natuurmonumenten, IVN Natuureducatie, VVV Texel en Vogelinformatiecentrum Texel.

Nationaal Park
Duinen van Texel

Natuurmonumenten

Staatsbosbeheer

ecomare

Gemeente Texel

.txl

Provincie
Noord-Holland

ivn natuur
educatie

texel
hier vind je meer

'Tessel is aars'

'Tessel is aars,' zei mijn opa altijd. Hij zei dat met trots, alsof het vanzelfsprekend was. Pas later begreep ik wat hij bedoelde. *Texel is anders*. Of aars, om het 'op sien Tessels' te zeggen.

Het is anders in veel opzichten. Het eiland trekt je aan, laat je los en haalt je steeds weer terug. Gaandeweg beseftte ik dat dat 'anders-zijn' minder vanzelfsprekend is dan mijn opa het liet klinken. Juist daarin schuilt de aantrekkingskracht van Texel.

Voor Texelaars eindigt de reis al voor de boottocht is afgerond; de TESO-boot voelt al als thuis. Van drukte naar rust, van haast naar aandacht. Precies voor dat gevoel komen bezoekers naar het eiland. En blijven ze terugkomen.

Maar hoe vertrouwd en rustgevend Texel ook voelt, het eiland staat nooit stil. Verandering is hier geen uitzondering. Wind, water en zand vormen de duinen en het landschap, soorten komen en gaan, de mens en haar inzichten veranderen mee. Rust, ruimte en natuur worden steeds belangrijker voor de bezoekers van Texel. Dat is een groot compliment, maar ook een uitdaging: hoe groter de aantrekkingskracht van deze waarden, hoe kwetsbaarder onze natuur en ons Texelse landschap zullen worden.

Texel staat daarmee voor lastige keuzes. Want hoe beschermen we onze kwetsbare natuur en zorgen we er tegelijkertijd voor dat bezoekers er volop van kunnen genieten? Eén ding weten we zeker: natuur is niet alleen mooi en heeft recht om te bestaan, maar is ook van grote waarde voor onze gezondheid en ons welzijn. Dat vraagt om zorgvuldig beheer, begrip voor kwetsbare plekken en slimmere manieren van beleven.

In dit magazine staat verandering centraal. Van nachtvinders tot salamanders, van kanoeten tot rosse grutto's; artikelen en verhalen die laten zien hoe natuur, mens en eiland voortdurend in ontwikkeling zijn.

Verandering vraagt om nieuwsgierigheid en soms om andere keuzes. En om het besef dat aanpassing soms wenselijk en soms noodzakelijk is om er samen voor te zorgen dat Texel een veerkrachtig eiland blijft.

Geniet, beleef, bescherm, behoud en laat je inspireren. Veel leesplezier!

Rodny Stolk
Coördinator Nationaal Park Duinen van Texel
(en Texelaar)

Ken jij onze spelregels?

Om ons Nationaal Park voor iedereen aantrekkelijk te houden, zijn er wat spelregels die we graag onder je aandacht brengen. Deze regels zijn bedoeld om de natuur te beschermen waar dat nodig is en bezoekers maximaal te kunnen laten genieten waar dat mogelijk is.

ZONERING

Het Nationaal Park Duinen van Texel is verdeeld in zones. Die hebben betrekking op het gebruik en dat is weer afhankelijk van de natuurwaarden en kwetsbaarheid van het betreffende gebied. Er zijn gebieden waar je lekker kunt rondstruinen en ook delen waar we de kwetsbare natuur beter moeten beschermen en die beperkter (of niet) toegankelijk zijn.

Op het kaartje kun je zien waar je wat mag. ↪

HOND MEE OP VAKANTIE

Je hond mag komen waar jij mag komen. Als jij in een gebied op de paden moet blijven, dan geldt dit dus ook voor je hond of ander huisdier. Voor meer informatie kijk op onze website www.npduinenvantexel.nl/nuttig

BLIJF OP DE PADEN

Zeker in gebieden met kwetsbare natuur is het belangrijk dat je op de paden blijft. Er zijn volop wandel-, fiets-, mtb- en ruiterspaden dus je hoeft niet bang te zijn dat je onvoldoende ziet of kunt doen. Fietsen mag op de daarvoor bestemde (fiets)paden en op het bewegwijzerde mtb-pad.

WILDKAMPEREN

Op Texel mag je niet wildkamperen. Ook niet met campers en kampeerbusjes! Er zijn wel diverse campings in het duin- en bosgebied waar je terecht kunt op mooie natuurterreinen. Onze gastheren ontvangen je graag.

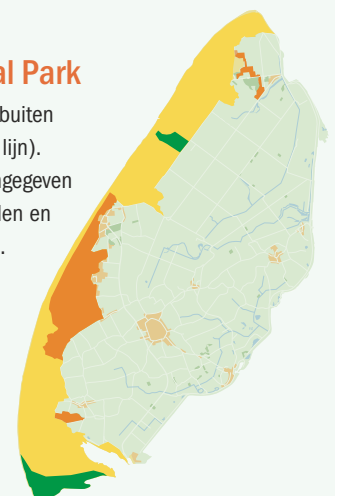
Zonering Nationaal Park

GROEN: Vrij struinen, ook buiten de paden (honden aan de lijn).

ORANJE: Alleen op de aangegeven paden voor fietsen, wandelen en paardrijden (incl. ATB-pad).

GEEL: Alleen toegankelijk waar aangegeven.

Meer info:
npduinenvantexel.nl

Groot avondrood

Stille kracht in het donker Nachtvlinder onmisbaar voor de natuur

Veel mensen denken bij een nachtvlinder aan een grauw motje dat om de lamp in het toiletgebouw fladdert. Maar dat doet de bijzondere beestjes tekort, vindt boswachter ecologie Thomas van der Es. 'Je moet ze de aandacht geven die ze verdienen.'

In de late uurtjes zoekt Thomas zo nu en dan de duisternis op in de Texelse natuur. Wel met een lichtbron: een grote spot die een wit doek verlicht. Dat is in korte tijd bezaaid met insecten. Een langpootmug vliegt herhaaldelijk tegen het doek aan en aan de rechterkant wijst Thomas op een grote roze-groene nachtvlinder - een groot avondrood. Om hem heen fladderen nog meer vlinders, aangetrokken door het licht.

Samen met de vlinderwerkgroep van IVN doet de boswachter jaarlijks in augustus mee aan de Nationale Nachtvlindertelling. Ook houden ze hun eigen tellingen, rond de kortste nacht in juni bijvoorbeeld. 'Dan zijn de meeste nachtvlinders actief', vertelt hij. 'Er is dan veel voedsel voor ze en het is vaak warm en droog.' Ze telden toen zo'n tachtig soorten. Het hoogtepunt? 'Het blauwe weeskind. Die is echt spectaculair!', glimlacht Thomas. 'Op het witte doek valt hij op met zijn donkerbruine kleur, en met gevouwen vleugels lijkt hij precies op boomschors.' Even flappert de vlinder en dan wordt het stukje koningsblauw op de buitenkant van zijn vleugels zichtbaar.

Blauw weeskind

Stippelrietboorder

Texel: een hotspot voor nachtvlinders

Texel is een grote hotspot voor nachtvlinders. 'De kracht van het eiland is de diversiteit van het landschap, van kustlijn tot duinen, bos en alles ertussenin', zegt Thomas. 'Hoe meer verschillende planten, hoe meer verschillende nachtvlinders.' Zo werden in 2025 tijdens een telling meer dan duizend exemplaren waargenomen. 'In totaal zijn er op Texel zo'n 1370 heel verschillende soorten te vinden. Van grote tot kleine nachtvlinders, van uilen tot dwergspanners en gewone spanners, enzovoort.'

Nachtvlinders zijn aangepast aan een bepaald landschap en de planten die daar voorkomen. 'De stippelrietboorder is bijvoorbeeld zo'n vlinder die in Nederland alleen op Texel voorkomt', vertelt Thomas. Een ander voorbeeld is de glasvleugelpijlstaart, een dagactieve nachtvlinder met een roltong die nectar uit koekoeksbloemen drinkt. 'Die zit hier al jaren', zegt hij. 'Hij is vooral te vinden bij de Tureluur, langs het fietspad.' Ook in De Slufter leven bijzondere soorten nachtvlinders, doordat daar in de zilte omgeving unieke planten groeien. Een van die soorten is de zee kraalkokermot. Dat is een kleine nachtvlinder die zijn eieren op zee kraal legt. Met hoog water liggen de eitjes onder water en in rustige, droge tijden komen ze uit.

Nachtvlinders hebben het zwaar

Door regelmatig nachtvlinders te tellen en de soorten in kaart te brengen, is goed te zien hoe de aantallen en soortensamenstelling in de loop van de tijd veranderen. Erg belangrijk, want het aantal nachtvlinders neemt af, zo blijkt uit de cijfers. 'Dat is zorgwekkend, want de insecten zijn belangrijke bestuivers in de Texelse natuur en een onmisbare voedselbron voor vogels en vleermuizen op het eiland. 'Door versnippering, verdroging en verzuring van het landschap moeten nachtvlinders steeds verder vliegen voor een slok nectar', legt Thomas uit.

Door klimaatverandering ziet de boswachter ook een verschuiving in nachtvlindersoorten op Texel. 'Vergelijken met een jaar of twintig geleden zien we dat soorten uit het zuiden nu ook op Texel voorkomen. De koninginpage uit Frankrijk, bijvoorbeeld, of het prachtbeertje, een witte verschijning uit Afrika, worden nu beide in Noord-Europa gezien.' Deze nachtvlinders zijn goed aangepast aan hun oorspronkelijke omgeving, maar hier in Nederland - en op Texel - in problemen kan komen. De zuidelijke soorten hebben namelijk andere bloemen en kruiden nodig dan hier op Texel groeien en kunnen zich daardoor moeilijk staande houden op het eiland.

All you can eat-buffet

Op een eenvoudige manier kunnen nachtvlinders een handje worden geholpen. 'Het belangrijkste is dat er een Texels bloemenaanbod komt voor de Texelse vlinders. Inheemse bloemensoorten die zorgen voor een all you can eat-buffet voor de vlinders.' Volgens de boswachter zijn akkerranden, dijken en vakantieparken hier heel geschikt voor en kunnen daardoor de soortenaantallen toenemen. 'In het agrarisch gebied zaaien diverse boeren inheemse soorten planten in en dat zie je terug in de telling, want die levert veel meer verschillende soorten vlinders op.'

Verder benadrukt Thomas het belang van gestructureerd en regelmatig onderzoek, zodat aantallen en soorten goed gemonitord kunnen worden. 'Als je een nachtvlinder ziet, meld dat dan op waarneming.nl, met foto, zodat er een goed beeld ontstaat van de vlinderstand.' Een andere tip: 'het selectief maaien van planten, zodat nachtvlinders voldoende voedsel hebben. Ze staan immers erg onder druk.'

Prachtbeertje

Glasvleugelpijlstaart

Toegankelijk Texel

'Die nieuwe fietspaden geven meer vrijheid'

Op veel Texelse strandlagen zijn strandrolstoelen verkrijgbaar en is er een aangepast toilet. Er zijn rolstoel-toegankelijke wandelpaden en uitkijkpunten, en excursies voor mensen die minder goed ter been zijn. Is de Texelse natuur zo toegankelijk genoeg? We vragen het Judith Sanders, voorzitter van Stichting Integratie Gehandicapten Texel.

'Ik ben heel blij met de verbeterde fietspaden', reageert Judith meteen. 'Dat geeft meer vrijheid. Ik ga zelf vooral op de rolstoelfiets de natuur in.' De gemeente Texel heeft de afgelopen jaren een omvangrijk fietspadenproject uitgevoerd over het hele eiland, met name door de duinen en het bos. Tientallen kilometers fietspad werden flink verbreed en gereconstrueerd met duurzaam beton dat soepel fietst. Ook voor rolstoelers betekent dit een grote verbetering.

Judith voegt daaraan toe dat er qua wandelroutes nog wel wat in te halen valt. 'Samen met Staatsbosbeheer en andere terreinbeheerders bekijken we nu welke wandelroutes door de Texelse natuur binnen afzienbare termijn toegankelijk worden gemaakt. Daar hoort in ieder geval het wandelpad door het Alloo bij. Dit was altijd goed toegankelijk, maar is inmiddels dichtgegroeid. Daaraan zie je hoe belangrijk onderhoud is en daar houden we bij het plan rekening mee. Ook het Sommeltjespad, een natuurpad voor jonge kinderen, wordt toegankelijker gemaakt voor rolstoelers, evenals verschillende bruggetjes en uitkijkpunten. We proberen daarbij zoveel mogelijk rekening te houden met slechtzienden, in overleg met een ervaringsdeskundige.'

Favoriet

Wat zijn Judiths favoriete plekken in de natuur? 'We gaan met het gezin heel vaak naar het eikenbosje of Doolhof, ook omdat dit vlak bij onze woonplaats Den Burg ligt', tipt Judith verrassend. 'Bij de ingang heb ik wel een zetje nodig, maar

Judith met dochter in het Doolhof

de paden zijn goed te doen met een rolstoel. We nemen ook vaak het pad bij Natuurcentrum De Marel in polder Waalenburg. En De Slufter natuurlijk; heel fijn is de rolstoelhelling naar het uitkijkpunt bij de Slufterweg. Via een verhard pad kun je ook een stukje het gebied in. In de duinen bij Den Hoorn is een goed pad naar het uitkijkpunt bij de bunker, alleen heb ik af en toe wel een handje nodig, want de helling is steil.'

Rolstoelhelling bij De Slufter

Informatie

VVW Texel heeft veel handige informatie voor mindervalide eilandbezoekers verzameld. Scan hiervoor de QR-code.

Texel als huiskamer

De watersalamander kan wel wat hulp gebruiken

Het gaat niet goed met amfibieën in Nederland. Op veel plaatsen lopen hun aantallen flink terug. Gelukkig doet de kleine watersalamander het op Texel best goed en komt hij nog op het hele eiland voor. Toch kan deze eilandbewoner zo nu en dan wel een helpende hand gebruiken.

Ze zitten in vochtige kelders, het slootje naast de weg of in 'rommelhoekjes' in de tuin, waar het vol ligt met bladeren en boomstronken. Van zout water houden ze niet, maar toch zijn watersalamanders van nature overal op Texel te vinden, in tegenstelling tot op andere Waddeneilanden.

De kleine watersalamander is een klein bruingrijs beestje van zo'n tien centimeter met een polkadot-printje van donkere stippen. Hier en daar valt een feloranje streep op. Zijn kop is gestreept en zijn brede staart is perfect om zich in het water voort te bewegen. En zijn poten? Die gebruikt de amfibie - die zowel in het water als op het land leeft - om zich op het droge te begeven. Niet te droog; de kleine watersalamander is gek op vochtige plekjes.

De pijp uit

Het gaat niet zo goed met amfibieën in Nederland, ziet Geert Timmermans, stadsecoloog en lid van de werkgroep vissen, amfibieën en reptielen in Noord-Holland. Door een schimmelsiekte die de dieren teistert, maar ook doordat beplanting in sloten machinaal wordt weggehaald. Hierdoor ver-

dwijnt een belangrijk stuk leefgebied voor de kleine watersalamander. 'Voor volwassen dieren is het weghalen van de planten niet zo'n probleem, maar de larven gaan wel de pijp uit.'

Rode vierkantjes

Toch is de kleine watersalamander op Texel allesbehalve zeldzaam. Geert wijst op een kaart van Texel, bezaaid met rode vierkantjes. 'Hierop zie je waar watersalamanders geteld zijn', legt hij uit. 'Je ziet ze vooral in en bij de duinen en rondom Waalenburg, veel minder in het landbouwgebied.' Hoeveel er precies op Texel zitten, is lastig te zeggen, maar ook op de rest van het Waddeneiland is het volgens de ecooloog een algemene soort.

Wanneer het in het voorjaar boven de acht graden wordt en het is nat weer, begint de kleine watersalamander te trekken. 'Ze gaan dan naar het water om zich voort te planten.' Daarvoor halen de mannetjes hun paringskleed uit de kast: de kam op hun rug wordt groter, de kleur feller en hun stippen duidelijker. 'Daarna vindt een paringsdans plaats', zegt Geert. 'Het mannetje besnuffelt dan het vrouwtje en wappert met zijn staart lokstoffen naar het

vrouwtje toe. Vervolgens leggen ze hun eitjes op waterplanten en vouwen de bladeren om in een soort eierpakketje.'

Helpen

Door niet jaarrond de waterplanten uit sloten te halen, overleeft een groter deel van de watersalamandereitjes. 'En creëer rommelhoekjes in de tuin met hoopjes bladeren en stukken boomstam. Combineer dat met de aanleg van een kleine vijver of poel. Dat vindt de kleine watersalamander een heel fijn onderkomen.'

Vogels kijken met **TEXEL**

VOGELINFORMATIECENTRUM

Specialist in verrekijkers & telescopen voor vogelaars

Het enige **Swarovski Service Centre** met persoonlijke service, speciaal voor natuurliefhebbers!

Kowa

GPO
GERMAN PRECISION OPTICS

Leica

ZEISS

opticron

bynolyt

me opta

SWAROVSKI
OPTIK

Alle telescopen en verrekijkers bij ons op voorraad en zelf te proberen.

Wildcamera's en cameravallen

Altijd zien wat er in je tuin zit!

ZEISS

Ook voor **WARMTEBEELDKIJKERS**

Nocpix

PULSAR | IMAGE QUALITY

HIKMICRO

PixFra

Statieven en toebehoren

BENRO

Manfrotto

WADDEN VOGELFESTIVAL

9 EN 10 MEI

2026

Met de grootste verrekijkersshow en Birdfair. Kom langs en test alle verrekijkers en telescopen zelf.

In mei en september ook alle zondagen geopend.

Met je aankoop, of deelname aan een excursie, steun je een goed vogelkijkdoel.

www.vogelinformatiecentrum.nl | www.vogelexcursiestexel.nl

Kikkertstraat 42 1795 AE De Cocksdorp | +31 (0) 222 316249 | info@natuurdigitaal.nl

GEHELE JAAR
GEOPEND
MAANDAG T/M ZATERDAG
10.00-18.00 UUR

Sabien Bosman laat zich inspireren door de natuur

Keuken van de toekomst

In de toekomst eten we volgens de Texelse cateraar Sabien Bosman met inspiratie uit de lokale natuur. En ook meer vleesvervangers, liefst geteeld op eigen eiland.

'Ik noem mezelf geen wildplukker maar wildproever: van zeekraal pluk ik bijvoorbeeld maar één blaadje om mensen te laten proeven tijdens een excursie', vertelt Sabien. 'Om mee te koken kweek ik lamsoor op het balkon. Oesters mag je langs de waddendijk plukken om zelf op te eten. Langs de dijk is de zeekeel in opmars, maar die staat op de Rode Lijst.' Ze wijst op een van de potten die op haar grote keukentafel staan. 'Van de zeekeel die ik zelf kweek, gebruik ik de zaadjes als kappertjes. Ik zet veel dingen op zuur of zoet, of ik droog ze. Dan hoef je geen conserveringsmiddelen te gebruiken.'

Sabien vertelt dat veel wilde planten en kruiden vroeger werden gegeten. 'Zelfs in de winter; in januari komt al lepelblad op, en op de Texelse tuinwanden groeit heel veel winterpostelein, daar mag je best wat van plukken. Er zit veel vitamine C in, daarom namen de walvisvaarders het vroeger mee naar zee. Wilde bieslook en kraailook groeien gewoon langs het fietspad. Look-zonder-look en daslook vind je aan de randen van De Dennen. Van daslook kun je pesto maken of je kunt het in de soep doen. Het is ook goed te drogen. Zwartmoeskervel groeit alleen op Texel in het wild en ruikt enorm op. De jonge blaadjes kunnen in de soep of stampot, de zaden kun je als peper gebruiken. Duindoornbessen bevatten erg veel vitamine C. Ik maak er een drank van en droog de bessen. Dat kun je prima gebruiken als je geen citroen in huis hebt.'

Sabien denkt dat in de toekomst minder vlees wordt gegeten. 'Deze bonen en kikkererwten, die veel eiwit leveren, komen van Texel. En knolselderij is een geweldige vleesvervanger, die je kunt bakken of roken.'

Zeewier

'We zouden meer zeewier moeten eten', vindt ze. 'Dat zit vol mineralen en eiwitten, en je kunt best een handje van de dijk halen. Zeesla wordt op Texel geteeld, je kunt het gebruiken in de salade. Maar dat zit niet in onze cultuur. We halen 'vongole' (venusschelpen) uit Italië, terwijl onze eigen kokkels lekkerder zijn. Er zijn hier volop scheermessen, maar die gaan allemaal naar Spanje en Portugal. Eet wat hier is! Er wordt hier heel veel gans geschoten en er zijn geconfinete ganzenpootjes te koop op Texel. Als je vlees eet, dan ben ik ervoor om alles van het dier te gebruiken. Zo wordt van schapenvlees heerlijke droge worst gemaakt.'

Maak zelf Tesselse pesto van zilte en wilde plantjes! →

Sabien Bosman met zeekeelplantjes

Tesselse pesto van zilte en wilde plantjes

Ingrediënten:

- 30 gram pompoenpitten
- 30 gram zonnebloempitten
- 2 dl koolzaadolie
- totaal 150 gram (wilde/zilte) rucola, zevenblad, (eventueel gedroogde) daslook, gedroogde zeesla of ander zeewier, wilde bieslook, look-zonder-look, eventueel loof van worteltjes of radijs naar smaak
- 75 gram geraspte oude schapenkaas
- 1 teen knoflook
- geraspte schil van halve citroen en een eetlepel sap
- snuf zout

Bereiding:

Rooster de pitten in een droge koekenpan tot ze gaan ploppen, blijf erbij en schud de pan om aanbranden te voorkomen. Laat afkoelen.

Maal de knoflook, pitten, olie, kaas, knoflook, citroensap/-schil en de groente in de keukenmachine tot een puree.

Proef even of er nog wat zout of extra citroensap bij moet.

Wat vogelpoep onthult over de veerkracht van de kanoet

Klimaatverandering dwingt trekvogel tot ander dieet

Het Arctisch gebied warmt sneller op dan de rest van de wereld. Die versnelde klimaatverandering heeft grote gevolgen voor het ecosysteem, omdat voedselketens uit balans raken. Een trekvogel die dit aan den lijve ondervindt, is de kanoet. In zijn broedgebied wordt hij geconfronteerd met een tekort aan voedsel voor z'n kuikens. De gevolgen hiervan zijn ook te merken in de overwinteringsgebieden. Daar moeten de vogels noodgedwongen overschakelen op een ander dieet. NIOZ-onderzoeker Marie De Wilde onderzoekt of kanoeten zich aan die nieuwe omstandigheden kunnen aanpassen en wat hun uitwerpselen daarover verraden.

Na een master algemene biologie had de Belgische Marie De Wilde (27) eigenlijk het gevoel dat ze klaar was met de academische wereld. Dit veranderde toen ze eind 2021 een vacature voorbij zag komen van het NIOZ. Het Texelse instituut zocht een promovendus voor onderzoek naar de darmflora van kanoeten. Dat lag in de lijn van haar scriptie, waarin ze ecologie en microbiologie al combineerde, dus solliciteerde ze toch. Ze werd aangenomen en raakte gaandeweg gefascineerd door een onderwerp waar ze nooit eerder aan had gedacht: de uitwerpselen van vogels.

'Als je mij dit een paar jaar geleden had verteld, had ik het niet geloofd', zegt ze lachend. 'Ik had nooit gedacht dat ik zo intensief met vogelpoep bezig zou zijn. En er ook nog blij

van zou worden.' Inmiddels vormt het onderzoek aan uitwerpselen de kern van haar promotietraject. Binnenkort verschijnt haar eerste wetenschappelijke artikel, dat de basis vormt voor haar verdere onderzoek

Een verschoven voedselpiek

De Wilde richt zich op een van de zes ondersoorten van de kanoet: *Calidris canutus canutus*. Deze vogel broedt op de toendra's van Noord-Centraal-Siberië en overwintert aan de West-Afrikaanse kust, onder meer in Mauritanië. Door de opwarming van de aarde komen insectenlarven in het broedgebied steeds eerder uit. Daardoor ontstaat een zogenoemde 'mismatch': de piek in beschikbaar voedsel valt niet langer samen met het moment waarop de kuikens uit het ei komen en het voedsel het hardst nodig hebben.

Ook buiten het broedgebied ondervinden kanoeten de gevolgen van klimaatverandering; tijdens de trek en in hun overwinteringsgebieden, waar ze normaal gesproken vooral schelp- en schaaldieren eten. Dat zet de soort onder druk en dwingt de vogels tot aanpassing.

Lichamelijke veranderingen

Het NIOZ doet al decennialang onderzoek aan kanoeten, onder leiding van hoogleraar trekvoegecologie Theunis Piersma. Uit eerder onderzoek blijkt dat de huidige generatie kanoeten in West-Afrika gemiddeld wat kleiner is dan vroeger, met kortere snavels. Daardoor kunnen ze minder diep in het wad prikken. Die veranderingen in lichaams-

Volgens de onderzoekers van het NIOZ kan het aanpassingsvermogen van deze soort model staan voor de veerkracht van andere trekvogels.

grootte leiden tot noodzakelijke aanpassingen in hun voeding. Tijdens dieetstudies bij wilde kanoeten werd vaker zee gras aangetroffen.

In haar onderzoek gaat De Wilde daar letterlijk dieper op in. 'Op het NIOZ kunnen we in onze vogelverblijven het voedingspatroon van kanoeten in gevangenschap heel gecontroleerd bestuderen', vertelt ze. 'Zo kunnen we onderzoeken of ze in staat zijn te overleven op een vegetarisch dieet.'

De eerste resultaten zijn opvallend. Tijdens een korte periode van slechts enkele dagen bleken kanoeten zich aan te kunnen passen aan ander voedsel dan ze normaal eten. In plaats van visvoer kregen ze plantaardige 'brokken'. 'Het gaat nog om individuele vogels', benadrukt De Wilde, 'maar dat ze kunnen overleven op het voedsel dat speciaal voor konijnen wordt gemaakt, is een echte ontdekking.'

Wat poep vertelt

Voor haar onderzoek reisde De Wilde meerdere keren met een onderzoeksteam naar Mauritië. Daar observeerden ze kleureringen van kanoeten en verzamelden ze uitwerpselen. 'Zodra we zagen dat een vogel had gepoept, namen we er binnen tien minuten een monster van', legt ze uit. 'Zo blijft de informatie zo betrouwbaar mogelijk.'

'Ik heb het geluk dat de kanoet zo uitgebreid bestudeerd wordt op het NIOZ. Zo heeft onderzoeker Tim Oortwijn net zijn promotieonderzoek afgerond waarbij hij aan de hand van isotopen (chemische vingerafdrukken) in bloed en veren achterhaalde wat een vogel heeft gegeten. Door het DNA te analyseren in de uitwerpselen van diezelfde individuen, kan ik het dieet linken met de darmflora.' Die darmflora bestaat uit een complex samenspel van bacteriën, schimmels en virussen en speelt een belangrijke rol bij de vertering van voedsel.

Marie De Wilde

'Door mijn analyses te combineren met het werk van Tim, kunnen we te weten komen of kanoeten zich via de darmflora kunnen aanpassen aan een veranderend dieet', licht De Wilde toe.

Zelfs de kleur van de uitwerpselen levert informatie op. 'Dat is een belangrijke indicator voor de algehele gezondheid. Groene poep kan er bijvoorbeeld op wijzen dat een vogel een tijdje niet heeft gegeten.'

Betekenis voor andere trekvogels

De kanoet geldt als een van de meest extreme trekvogels: hij legt enorme afstanden af, tot wel 25.000 kilometer per jaar, en broedt zeer noordelijk. Volgens de onderzoekers van het NIOZ kan het aanpassingsvermogen van deze soort ook model staan voor de veerkracht van andere trekvogels. 'Als de kanoet zich kan aanpassen aan zulke ingrijpende veranderingen, geeft dat mogelijk ook hoop voor andere soorten, al verschilt de situatie natuurlijk per soort.'

Nog steeds kwetsbaar

Die hoopvolle resultaten nemen niet weg dat de kanoet een bedreigde soort blijft. Wereldwijd, verdeeld over de zes ondersoorten, zijn er minder dan een miljoen vogels. En de aantallen nemen nog steeds af, vooral in de kleinste ondersoorten. Dat kan samenhangen met intensieve schelpdiervisserij, verlies van leefgebied door inpolderingen, en heel plaatselijk, verstoring van de vogels op rustplaatsen. De kanoet staat op de Rode Lijst van de IUCN, de internationale organisatie die de staat van natuur en biodiversiteit wereldwijd volgt.

Onderzoek met afwisseling

Sinds haar aanstelling bij het NIOZ woont De Wilde op Texel. Wat haar vooral aanspreekt in haar werk, is de afwisseling. 'Het begint altijd met de vraag: wat wil ik weten, en hoe kan ik dat onderzoeken? Je werkt in het lab, in de vogelverzorging en in het veld, soms weken achter elkaar. En ondertussen schrijf je aan publicaties.' Juist die combinatie maakt het onderzoek voor haar compleet. 'Ik werk met levende dieren, maar ook met DNA en microscopische analyses. Voor mij komt daarin alles samen.' Dit jaar rondt De Wilde haar proefschrift af, met vogelpoep als onverwachte, maar veelzeggende hoofdrolspeler.

Droog jaar als testcase voor natuurherstel

Eerste tekenen van herstel in Tureluur en Schettersweid

Wie goed kijkt, ziet het al: op verschillende plekken groeit borstelbies. Voor boswachter ecologie Thomas van der Es is dat een veelbelovend signaal. 'Borstelbies is vaak een voorloper. Als deze soort zich vestigt, volgen zeldzamere planten als klein zonnedauw en gevlekte orchis meestal vanzelf.'

De eerste tekenen van herstel zijn zichtbaar in de natuurgebieden Tureluur en Schettersweid, die in de winter van 2023/2024 ingrijpend zijn aangepakt. Het doel: meer ruimte creëren voor bijzondere planten én een betere leefomgeving voor de noordse woelmuis en rugstreeppad.

Op de schop voor kwalitatieve natuur

In deze Natura 2000-gebieden is gefaseerd en op kleine, zorgvuldig uitgezette vlaktes de voedselrijke bovenlaag verwijderd. Daarnaast is een getrapte duinrel aangelegd, zodat water

langer in het gebied blijft staan. Dat is essentieel, want soorten als kleine zonnedauw en moeraskartelblad houden van schrale, natte omstandigheden. Het fietspad dat de Tureluur vroeger doorkruiste, is verlegd. Zo ontstond één aaneengesloten natuurgebied met veel potentie voor zeldzame planten en Rode Lijst-soorten zoals teer guichelheil. Bijkomend voordeel is dat fietsers nu langs de duinrel fietsen, waardoor er veel meer is te zien.

Een droog jaar als proef

Volgens Van der Es was 2025 een perfecte testcase. 'Het was uitzonderlijk

droog. Juist dan zie je of het systeem werkt.' Regenwater was schaars, dus moest het gebied vooral leven van kwelwater: schoon, ijzerrijk grondwater dat vanuit de bodem omhoog komt. 'Dat water is cruciaal voor zeldzame planten', legt hij uit. 'Je herkent het aan de roestkleur en het olieachtige laagje op het water.'

Doordat het water nu langer wordt vastgehouden, kan het beter worden opgenomen. Langs de waterlijnen ontstaan veenbulten die werken als supersponzen die veel water kunnen opslaan voor droge tijden.

Borstelbies

Rugstreepad

Kleine zonnedaauw

Teer guichelheil

Witsnuitlibel

Op weg naar duinblauwgrasland

Het uiteindelijke doel van Staatsbosbeheer is dat Tureluur en Schettersweid zich ontwikkelen tot duinblauwgrasland: een zeldzaam, soortenrijk en vochtig grasland dat nog maar op weinig plekken in Nederland voorkomt.

Hoewel het nog te vroeg is om harde conclusies te trekken, stemmen de eerste signalen hoopvol. 'Borstelbies staat er al', zegt Van der Es. 'Dat geeft vertrouwen dat kleine zonnedaauw, teer guichelheil en verschillende zeldzame orchideeën zullen volgen.' Wel is goed beheer noodzakelijk; vooral in de beginfase heeft de natuur nog een zetje nodig.

Handwerk en geduld

Het beheer gebeurt bewust voorzichtig. Sommige delen hebben oudere vegetatie, andere zijn kaal en daardoor ideaal voor pionierssoorten. 'Daar wil je geen machines inzetten', aldus Van der Es. 'Die kunnen invasieve exoten meenemen. En dat zijn juist de soorten die we hier zeker niet willen hebben.' Daarom worden jonge elzen, berken en kruipwilgen met de hand verwijderd. Riet, dat zich snel kan ontwikkelen als een ongewenste overheerser, wordt teruggedrongen en in het najaar gemaaid en afgevoerd. De komende jaren draait het vooral om monitoren en bijsturen.

Leven in en rond het water

Niet al het riet verdwijnt. Ongeveer dertig procent blijft staan als schuil- en overwinteringsplek voor de noordse woelmuis, die het goed doet in Schettersweid. Ook de rugstreepad, de enige paddensoort op Texel, profiteert van het waterrijke gebied en laat zich hier graag zien.

In de nazomer duiken zelfs lepelaars op in het duinmeer, op zoek naar kleine visjes en kleine watersalamanders. En daar blijft het niet bij. 'Afgelopen voorjaar kregen we veel meldingen van witsnuitlibellen', vertelt Van der Es. 'Dat zijn echte nomaden. Als ze hier eitjes hebben afgezet, kan er zo maar een Texelse generatie ontstaan van deze bijzondere libellensoort.' De boswachter voegt toe dat van de groep witsnuitlibellen, die uit vijf soorten bestaat, er slechts drie ooit op Texel zijn waargenomen.

Ook hondsvliegen, plevieren en andere soorten weten het gebied inmiddels te vinden. Voor Van der Es zijn het duidelijke signalen: 'De natuur ontwikkelt zich in de richting die we hopen. Maar echt zeker weten we dat pas over een paar jaar. Natuurherstel vraagt vooral tijd.'

Gevlekte orchis

Ontdek de verandering zelf

Nieuwsgierig naar wat er verandert in Tureluur en Schettersweid? Stap op de fiets en ontdek het zelf. Een verhard fietspad voert door en langs het gebied en biedt volop uitzicht op de zich ontwikkelende natuur. Tureluur en Schettersweid zijn onder meer bereikbaar via de fietspaden langs de Botgrasweg en de Kwekerijweg. Neem de tijd, kijk goed om je heen en zie hoe dit bijzondere landschap zich stap voor stap herstelt.

Bij Marcel Wijnalda is geen excursie hetzelfde 'Er valt altijd en overal wat te ontdekken in de natuur'

Zet Marcel Wijnalda ergens in de Texelse natuur neer en binnen een minuut wijst hij je op iets wat je anders nooit zou zien. Een kevertje onder een steen, een vogelspoor in het zand, een verhaal dat begint bij wat er op dat moment voor je ligt. Zijn excursies worden grotendeels bepaald door wat er op dat moment te zien is. Want zoals hij zelf zegt: 'De natuur is een ontzettend leuke plek.'

Wijnalda (geboren 1970) omschrijft zichzelf als een generalist. Hij heeft een brede kennis van dieren en planten, met een bijzondere belangstelling voor vogels, insecten, paddenstoelen en korstmossen. 'Als ik iets tegenkom dat ik niet ken, zoek ik het op en verdiep ik me erin. En hoe vergeetachtig ik in het dagelijks leven soms kan zijn, deze informatie blijft hangen.'

Zelfstandig gids

In 2016 besloot de Groninger zijn twee grootste passies te combineren: natuur en lesgeven. Met een achtergrond in het onderwijs en een brede, zelf opgedane natuurkennis richtte hij TXgids op, een bedrijf dat natuurexcursies op Texel en in het waddengebied verzorgt. 'Ik heb, sinds ik in 2005 op Texel kwam voor een PABO-stage, jaren voor de klas gestaan en vind lesgeven een van de leukste dingen die er zijn. Voor een groep staan, is voor mij heel vanzelfsprekend.'

In zijn excursies ziet hij deelnemers vaak veranderen. 'Ze worden weer een beetje kind. Ze stappen een wereld binnen die ze niet goed kennen, maar die ze meteen enthousiast maakt. Dat zijn momenten waarop je veel kunt overbrengen. Zo laat hij mensen zilte planten proeven of op blote voeten door de kreken van de Slufter struinen. 'Na een korte aarzeling vinden ze dat meestal geweldig.'

Wijnalda noemt zijn excursies *NatuurStruûns*. Tijdens de DeHorsstruûn neemt hij de deelnemers bijvoorbeeld mee op een struintocht door het gebied. Hij vertelt over het ontstaan van Texel en zoomt onderweg in op dieren en planten. 'Ik heb altijd een verrekijker en loepotjes bij me.'

Als we op het strand aanspoelsels zien liggen, kijken we wat eronder zit. Kleine beestjes doen we in een loeppotje, zodat we ze goed kunnen bekijken.'

Vogels op papier

De liefde voor de natuur ontstond al vroeg. In zijn jeugd trok hij veel op met een vriend wiens vader een fervent vogelaar was en die veel wist van planten. 'Ik mocht regelmatig mee naar Lauwersoog en werd ook besmet met het natuurvirus. Op papier kende ik alle vogels al, maar ik wilde ze graag in het echt zien. Die interesse is alleen maar gegroeid.' Een *twitcher* is hij naar eigen zeggen niet. 'Ik reis niet stad en land af om een zeldzame soort te zien en dwaalgasten te scoren. De maskergors die lange tijd op Texel zat, heb ik bijvoorbeeld niet gezien. Ik ben niet competitief als het om vogels kijken gaat.'

Veranderingen

In de afgelopen jaren zag Wijnalda Texel flink drukker worden. Zelf zou hij voorstander zijn van een autoluw of zelfs autoloos eiland, met goed openbaar vervoer. 'Met zoveel auto's ervaar je geen rust en dat is wel waar mensen voor naar Texel komen.' Hij denkt dat het anders zou kunnen. 'Je kunt fietspaden bijvoorbeeld smaller maken, zodat je moet afstappen om elkaar te passeren. Dat vertraagt en geeft rust. Ook ligt er een dicht netwerk van paden; dat kan best minder. Illegale paadjes zouden gesloten moeten worden. Ik zie regelmatig bandensporen van fietsen en zelfs auto's waar dat niet mag. En waar voortdurend mensen komen, gaan geen vogels broeden. We moeten de natuur meer rust en kansen geven.'

Ook het gedrag van bezoekers verandert, merkt hij. 'Je ziet twee bewegingen. Aan de ene kant wordt natuur steeds meer onderdeel van de vakantie. Mensen gaan niet meer in de tuin zitten bij hun vakantiewoning, maar boeken een excursie met een gids. Tegelijkertijd willen veel bezoekers op één dag heel veel doen. Doordat er zoveel mogelijk is op Texel, bestaat het risico dat mensen voorbijgaan aan wat ze eigenlijk zoeken: rust en natuur.'

Zijn advies is duidelijk: 'Neem de tijd. Doe niet alles vluchtig, maar kies voor verdieping. En kom gerust nog eens terug.'

Bewustwording

In zijn excursies stelt Wijnalda de deelnemers 'nadenk-vragen'. 'Ik laat ze in- en uitzoomen op de ecologie. Hoe zou een vogel dit zien? Of bekijk dit eens vanuit het perspectief

van een konijn.' De mens is volgens Wijnalda in de afgelopen 150 jaar losgeraakt van de natuur. 'We zijn een beetje arrogant geworden en denken bovenaan de piramide te staan, terwijl we heel veel nog niet weten. Bescheidenheid is een groot goed.'

Het belangrijkste doel van zijn excursies is dat deelnemers iets opsteken en plezier hebben. 'Bij de reservering vraag ik goed uit wat mensen willen zien of leren. Daar stem ik de excursie op af.' Andersom leert hij ook graag van zijn deelnemers. 'Regelmatig heb ik biologen mee. Vaak zijn dat erg introverte mensen. Ik vind het een uitdaging om ze over hun passie uit te horen.'

De wadexcursies zijn nog altijd het populairst. Wijnalda biedt ze in drie verschillende vormen aan. 'Het wad is fantastisch. Ik vertel er graag over en neem daar onderweg de tijd voor. Ik ben te gepassioneerd om mijn verhaal af te raffen en hoop dat mensen een wadexcursie niet zien als iets om te kunnen afvinken op hun lijstje, maar dat hun interesse in het gebied blijft hangen.'

Natuurmens

Ook in zijn vrije tijd is Wijnalda vaak buiten te vinden. Als vrijwillig gids voor IVN of Natuur Excursies Texel, of gewoon voor de ontspanning. 'In de Texelse natuur voel ik me thuis. Telkens weer raak ik gefascineerd door wat ik zie en ervaar. Dat gevoel gun ik anderen ook. Daarom is het zo mooi om voor anderen een natuurbeleving te morgen verzorgen.'

Kijk over de dijk

Waddenzee

Dit natuurlijke kweldergebied met zijn vele krekens is De Schorren, een van de meest vogelrijke gebieden van Texel. Wadvogels kunnen er tijdens hoogwater ongestoord rusten. Er broeden veel kolonievogels zoals meeuwen, aalscholvers en lepelaars. Daarnaast wemelt het er van de eidereenden, scholeksters en tureluurs. Ze verzamelen het hele jaar voedsel op en rond het wad.

Excursies

Je kunt dit prachtige gebied ontdekken onder begeleiding van een van onze vakkundige gidsen. Van eind april tot half oktober. Kijk op nm.nl/wadenlepelaars

De Waddenzee

De Waddenzee staat op de UNESCO Werelderfgoedlijst vanwege zijn unieke geologische en ecologische kenmerken. Het dynamische landschap, gevormd door wind en getijden, biedt leefgebieden die je nergens anders op de wereld vindt.

Wadwachters

Van eind april tot eind augustus staan hier bevlogen vrijwillige Wadwachters voor je klaar, om al je vragen te beantwoorden over Texel en haar natuur.

Lepelaarkolonie

Jaarlijks broeden hier ruim 125 paar lepelaars. Op zoek naar voedsel zwaaien ze met hun lepelsnavel door ondiep water in slootjes en op het wad. Ze zijn dol op visjes en garnalen. Voor meer informatie over de lepelaar kijk op pagina 24.

Aangepast aan leven in water

Zeehonden, walvissen en dolfijnen zijn allemaal zeezoogdieren. Toch is er een groot verschil: zeehonden brengen een behoorlijk deel van hun leven op het land door, walvissen en dolfijnen blijven altijd in het water. De twee soortgroepen zijn ook niet verwant. Ze hebben zich, onafhankelijk van elkaar, aangepast aan het leven in het water. Bij Ecomare kun je hier veel meer over ontdekken.

Als je de Walviszaal van Ecomare binnenloopt, ben je eerst vooral onder de indruk. Stel je voor: deze gigantische dieren leven echt in onze zee! Je ziet er onder andere de meterslange skeletten van een bultrug, orka en potvis. Achter in de zaal is de evolutie van de verschillende soorten walvissen en dolfijnen weergegeven. Hun gemeenschappelijke voorouder, Ambulocetus, leefde zo'n 50 miljoen jaar geleden. Hij had vier poten en was zowel op land als in het water te vinden. In de loop van de evolutie raakten de dieren steeds beter aangepast aan het leven in het water en verdwenen de achterpoten omdat ze geen nut meer hadden.

Bekijk met deze kennis de walvis skeletten eens wat beter. Je ziet dat de walvissen voorpoten hebben, maar dat de verhouding tussen de botten heel anders is dan bij een landdier. Wat bij ons de hand is, is bij hen veel groter dan de armbotten. Hun vingers vormen samen de flipper. Ondanks dat ze geen achterpoten hebben, is er nog wel een klein heupbot overgebleven. Hieraan zie je dat ze eerder in de evolutie wel achterpoten hadden.

Zeehonden hebben wél vier poten. Deze zijn korter dan je op grond van hun lichaamsgrootte zou verwachten. Ze heb-

ben dezelfde botten als bijvoorbeeld een hond of kat, maar dan kort. Hun poten kunnen hun gewicht niet dragen. Een zeehond beweegt zich op land dan ook buikschuivend voort. Dit wordt 'bobberen' genoemd.

Naast aanpassingen aan het skelet hebben zeezoogdieren nog allerlei andere aanpassingen aan het leven in het water. Om warm te blijven hebben ze een dikke speklaag. En ze kunnen heel lang onder water blijven. Dit komt doordat ze veel zuurstof in hun spieren kunnen opslaan. Zeezoogdieren die diep duiken, zoals de potvis, hebben bovendien speciale aanpassingen om de waterdruk te kunnen weerstaan.

Zeezoogdieren zijn in het water in hun element; zwemmen lijkt ze geen enkele moeite te kosten. Kijk maar eens naar de capriolen van de zeehonden bij Ecomare: ze zwemmen net zo makkelijk op hun rug als op hun buik. Door grote ramen kun je de dieren ook onderwater bekijken. Heel leuk: ze zijn vaak nieuwsgierig naar de mensen die voor het raam staan!

Zomersneeuw, een bijzonder natuurverschijnsel

Sneeuw op Texel in de zomer? Zeker. Maar niet van sneeuwvlokken. De 'sneeuw' op deze foto is afkomstig van wilgen. De met pluis omgeven zadjes die deze bomen in het voorjaar produceren, worden door de wind over het landschap verspreid. Bij droog weer blijft het pluis liggen en lijkt het op een sneeuwlaagje. Deze foto is gemaakt in De Muy.

De Texelse natuur heeft jou nodig!

Nationaal Park Duinen van Texel is een parel van de Nederlandse natuur. Die moet worden beschermd, behouden én doorgegeven aan volgende generaties. Hiervoor kunnen we jouw hulp goed gebruiken. Met jouw steun versterken we het Nationaal Park. We investeren in kleinschalige projecten die bijdragen aan bescherming en beleving.

Via de QR-code* kun je een donatie doen en help je mee om de Texelse natuur te beschermen en beleefbaar te houden.

Bedankt voor je steun!

*Doneren zonder QR-code? Dat kan via NL17 RABO 0150 9482 39, t.n.v. Stichting Nationaal Park Duinen van Texel.

Kleine plevier met jong

In touw voor een goede balans
tussen natuur en recreatie

'De natuur is gebaat bij voorspelbaarheid'

Wandelen door de duinen, vogels kijken bij De Slufter of even uitwaaien op het strand: Texel trekt jaarlijks veel natuurliefhebbers. Al die recreatie legt druk op kwetsbare natuur. Hoe zorg je ervoor dat mensen van het gebied kunnen blijven genieten, zonder dat planten en dieren daar de prijs voor betalen? Staatsbosbeheer werkt de komende jaren aan antwoorden op die vraag.

Een belangrijke sleutel ligt in duidelijkheid en voorspelbaarheid. Voor bezoekers, maar vooral voor de natuur. Staatsbosbeheer en het Nationaal Park Duinen van Texel trekken hierin samen op. Waar Staatsbosbeheer zich richt op bescherming en behoud van kwetsbare natuur, zoekt het Nationaal Park naar manieren om bezoekers juist daar waar het kan een mooie en betekenisvolle natuurbeleving te bieden.

Volgens boswachter ecologie Thomas van der Es is voorspelbaarheid van menselijk gedrag cruciaal, met name voor vogels. 'Als bezoekers zich over vaste paden bewegen, weten vogels waar ze aan toe zijn. Ze wennen aan die verstoring. Maar zodra mensen ook buiten de paden lopen, neemt de onrust toe. Broedvogels vliegen vaker op en dat kan ertoe leiden dat eieren of jongen verloren gaan. Dat wil je natuurlijk voorkomen.'

Rust in het broedseizoen

Voor veel vogelsoorten is rust in het broedseizoen geen luxe, maar een absolute voorwaarde voor succes. Daarom sluit Staatsbosbeheer in die periode de zogenoemde groene routes af. Deze paden lopen dwars door bekende broedgebieden van onder andere meeuwen, lepelaars en andere verstoringgevoelige soorten. Omdat broedplaatsen in de loop der jaren kunnen verschuiven, wordt steeds vaker ge-

werkt met tijdelijke, mobiele afzettingen. Dat gebeurt bijvoorbeeld op het strand, waar nesten van de bontbekplevier tijdelijk worden beschermd.

De kracht van een touwtje

Hoe effectief eenvoudige maatregelen kunnen zijn, is goed te zien in De Slufter. Langs de Slufterkreek, richting de monding, is een touw gespannen om te voorkomen dat mensen het water ingaan. Dat lijkt misschien een klein gebaar, maar het effect is groot. Aan de buitenkant van het touw was de bodem kaal en modderig door betreding. Binnen de afzetting ontwikkelde zich juist snel een gezonde kweldervegetatie.

'Daar verschenen al snel soorten als klein schorrenkruid, zilte schijnspurrie en meerdere soorten zeekraal', vertelt Van der Es. 'Zo'n simpel touwtje maakt dus echt het verschil.'

Op weg naar duidelijke keuzes

Dit jaar bekijkt Staatsbosbeheer het Texelse duingebied opnieuw, om te bepalen waar recreatie ruimte kan krijgen en waar natuur rust nodig heeft. Door een heldere zonerings kan het gebied aantrekkelijk blijven voor bezoekers én veilig voor kwetsbare planten en dieren. Zo blijft Texel een plek waar natuur en mens elkaar niet in de weg zitten, maar juist versterken.

Rust op het wad van levensbelang voor rosse grutto

De rosse grutto is een reislustige trekvogel, die zich gemakkelijk aanpast aan de omstandigheden. En die in staat is zijn gewicht in drie weken te verdubbelen, zodat hij goed opgevet aan zijn lange reis kan beginnen. Het aansterken op het Texelse wad is van levensbelang. Rust is cruciaal en verstoring funest. 'Op een gegeven moment is ook bij de rosse grutto de rek eruit.'

Wie weleens op het wad rondloopt, is deze reislustige trekvogel ongetwijfeld tegengekomen. Voor wie hem niet kent: met zijn roodbruin-gekleurde lichaam en spitse, lange snavel valt de rosse grutto herkenbaar op. 'Ik vind het heel mooie vogels', zegt Anne Vorenkamp, ecooloog aan het NIOZ op Texel. Daar doet ze onderzoek naar een minder bekende variant van deze trekvogel. 'Door dit onderzoek krijgen we beter inzicht in welke rosse grutto's waar leven en in welke aantallen', vertelt ze. De Waddenzee is hiervoor de uitgelezen plek.

Op het wad bereiden de trekvogels zich namelijk voor op hun grote reis, door veel te eten en te rusten. 'Deze periode is heel belangrijk voor rosse grutto's, legt Anne uit. 'Als langeafstandsmigrant moet je genoeg vetreserves hebben, zodat je in één keer over de zee kan vliegen. Daarvoor is veel eten en rust echt noodzakelijk.'

Wanneer rosse grutto's veel verstoord worden tijdens deze periode op het wad, kunnen problemen ontstaan tijdens de trek. En dat kan hij niet gebruiken, want het gaat slecht met de trekvogel. 'De aantallen nemen af', vertelt Anne. 'Dat is zorgwekkend, juist omdat de rosse grutto zich normaal zo goed kan aanpassen.'

Aanpassen

Want dat de rosse grutto een geboren reiziger is, blijkt wel uit zijn truendoos. Hij laat namelijk vlak voor de trek bepaalde organen krimpen, daardoor kan hij meer vet opslaan, zonder te zwaar te worden. Zo draagt hij zoveel mogelijk 'nuttig' gewicht, brandstof dus, met zich mee. Bij aankomst op zijn bestemming heeft de rosse grutto zijn vetreserve bijna opgebruikt en kunnen de gekrompen organen weer terug naar de normale omvang. 'Onderzoeker Theunis Piersma en zijn team ontdekten dat toen ze dode vogels, die halverwege hun trek tegen een radarkoepel waren gevlogen, onderzochten', vertelt Anne.

Mede door hun aanpassingsvermogen vindt Anne rosse grutto's indrukwekkende vogels. 'Ze houden het record van de langste aaneengesloten trek', vertelt ze. Meer dan twaalfduizend kilometer aan één stuk. 'Maar ik vind het vooral heel bijzonder dat één zo'n vogel in al die verschillende leefomstandigheden zichzelf kan redden en zijn eigen plekje in verschillende

ecosystemen heeft.' Van een ijskoude toendra, tot de brandende zon in West-Afrika en de gematigde Waddenzee.

Voor een reislustige vogel als de rosse grutto is de Waddenzee een belangrijke tussenstop (dat geldt trouwens voor veel meer trekvogels). Sommige rosse grutto's blijven de hele winter op het Nederlandse wad, terwijl de Siberische variant liever wat zuidelijker overwintert, in West-Afrika. Hij vliegt in het voorjaar pas richting de Waddenzee. Daarna trekt de rosse grutto richting de toendra om te broeden, om vervolgens in het najaar weer richting de Waddenzee te gaan, en herhaalt het riedeltje zich.

Klimaatverandering

Zelfs bij een klimaatverandering lijkt de rosse grutto zich aan te passen. Dit heeft te maken met de timing van zowel de trekvogel als van hun voornaamste voedselbron op de toendra: insecten. Door klimaatverandering komen die eerder uit de grond, terwijl de rosse gruttokuikens dan nog in het ei zitten. 'Het idee is dat de jongen hierdoor niet genoeg kunnen groeien, omdat er minder voedsel beschikbaar is', legt Anne uit. Idealiter moeten rosse grutto's dus eerder richting de toendra. En wonder boven wonder: dat doen ze.

Toch vraagt Anne zich af hoe lang dit goed gaat. Want het veranderende

klimaat heeft ook gevolgen voor het verblijf van de rosse grutto in de Waddenzee.

'Ze blijven nu korter op het wad en trekken sneller richting de toendra om te broeden', zegt ze. 'Ze hebben dus een kortere tijd om zich vol te eten en voldoende vetreserves op te bouwen. Op een gegeven moment is zelfs bij de rosse grutto de rek eruit.'

Rust op het wad

Des te belangrijker is dus de periode op het wad, mits de rosse grutto zijn rust kan vinden. Als het vloed wordt, verplaatsen de vogels zich naar hoger gelegen rustplekken, zoals bij De Schorren, weet Anne. Op deze rustplekken sparen ze zoveel mogelijk energie voor hun lange reis. 'De rustplekken zijn daar goed beschermd en dus valt de overlast, door toerisme bijvoorbeeld, op Texel momenteel wel mee', zegt ze. 'Zie je een rosse grutto, houd dan afstand en laat hem met rust', raadt ze aan.

Zelf zien?

'Als één vogel zich aanpast, is het de rosse grutto wel', aldus Marc Plomp van het Vogelinformatiecentrum.

'Wanneer ze vanuit West-Afrika naar Nederland komen, moeten ze zichzelf in drie weken van 250 gram naar zo'n 500 gram eten. Dan doen ze niets anders dan eten, slapen en poetsen. In deze periode is de trekvogel erg kwetsbaar', vertelt Marc. 'Het is dan extra belangrijk dat ze met rust worden gelaten.'

Wil je zelf een keer de rosse grutto zien? Boek dan een excursie bij het Vogelinformatiecentrum Texel, zie www.vogelexcursiestexel.nl

Kattenvangacties

In het Texelse duingebied leven naar schatting zo'n honderd verwilderde katten. Zij richten grote schade aan onder vogels, zoals de tapuit en lepelhaar, en onder kleine zoogdieren, waaronder de beschermde noordse woelmuis.

Om deze schade te beperken organiseren Nationaal Park Duinen van Texel, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten al enkele jaren in de winter, vlak vóór het broedseizoen, een vangactie in de duinen. De katten worden gevangen met vangkooien, tijdelijk op Texel opgevangen en daarna overgebracht naar Friesland. In Kattenopvang Bastet wordt per dier bekeken of herplaatsing mogelijk is; niet-socialiseerbare katten blijven in de opvang.

Ook huiskatten vormen een risico voor vogels en kleine zoogdieren. Heb je je kat mee op vakantie naar Texel? Houd hem dan zoveel mogelijk binnen of in een afgeschermd buitenruimte, vooral 's nachts en in het broedseizoen.

WADDEN VOGELFESTIVAL

2026

Het jaarlijkse Wadden Vogelfestival vindt in 2026 plaats op 9 en 10 mei. Dat weekend is vol activiteiten voor zowel beginnende als ervaren vogelliefhebbers: excursies, lezingen, een Birdfair (vogelmarkt) en de populaire Texel Big Day, waarin teams op de fiets 24 uur achter elkaar op pad zijn om zoveel mogelijk soorten waar te nemen. De opbrengst is dit jaar bestemd voor de bescherming en ondersteuning van uilen en andere nachtvogels.

Ransuil

Zorgen om 'Brillie'

Vogelaars uit de hele wereld kwamen in 2025 naar Texel voor een heel bijzondere dwaalgast: de brileider, door Texelaars liefkozend 'Brillie' genoemd. Deze zeldzame eend hoort thuis in Alaska en Oost-Siberië, maar verbleef lange tijd bij Texel.

Afgelopen winter ging het mis en werd de brileider met ernstige gezondheidsproblemen opgenomen in Ecomare. Omdat veel mensen met hem meeleefden, verschenen er regelmatig online updates. In Ecomare is hij aangesterkt en voor verder herstel naar de gespecialiseerde vogelopvang De Wulp in Den Haag gebracht. Het leek de goede kant op te gaan, maar half maart kwam vanuit de opvang het bericht dat de worminfectie waar de vogel aan leed weer was opgelaaaid. Hij stopte met eten, waardoor zijn conditie snel verslechterde en hij kort daarna overleed.

Eierlandse Duinen mogen stuiven

In de eerste duinenrij ten noorden van strandpaal 28 voert Staatsbosbeheer de komende jaren natuurherstelmaatregelen uit om de biodiversiteit te vergroten. Door stikstofdepositie en het vastleggen van de zeereep is de vegetatie verruigd en zijn kenmerkende duinsoorten verdwenen. Met nieuwe verstuiwingen in de eerste duinenrij kan weer zand het achterliggende duingebied in waaien. Dat biedt ruimte aan kruiden, heide en korstmossen. De werkzaamheden starten deze winter en worden buiten het broedseizoen uitgevoerd.

Ook op het Landje van Krim en in de Grote Vallei worden maatregelen genomen, zoals plaggen, maaien en het bestrijden van invasieve exoten. Hierdoor kunnen vochtige duingraslanden en heide zich herstellen. Het vrijgekomen zand wordt hergebruikt voor het ophogen van wandelpaden en later voor de parkeerplaats bij Paal 28. Het project maakt deel uit van de gezamenlijke kustvisie van Provincie Noord-Holland en natuurpartners voor een dynamischer en soortenrijk duingebied.

Nieuwe soorten op Texel

Zestien nieuwe soorten paddenstoelen

Mycoloog Lucien Rommelaars ontdekte in 2025 maar liefst zestien voor Texel nieuwe soorten paddenstoelen. Een daarvan, **Ascobolus Mancus**, die nog geen Nederlandse naam heeft, werd zelfs voor het eerst in Nederland gevonden. De vindplaats was opmerkelijk: op een kattendrol!

Eén zwaluw...

Langs de vuurtoren vloog op 9 mei 2025 een **amoerrood-stuitzwaluw**. Die was nog niet eerder in Nederland, en dus ook niet op Texel, gezien. Deze zwaluwsoort komt voor in Centraal-Azië.

Lang verwacht én gekomen: de duinviooltjesmot

Vlinderkenners hadden hem al een tijdje verwacht en afgelopen jaar werd hij (eindelijk) voor het eerst op Texel gezien: de **duinviooltjesmot**. En met hem werden nog meer dan 80 andere nachtvlindersoorten ingevoerd op www.texel.waarneming.nl.

Pimpelmezeninvasie

Voor vogelaars was het weekend van 18 en 19 oktober een hoogtepunt: toen trokken **tienduizenden pimpelmezen** over Texel. Op de noordpunt van het eiland werden op één ochtend ruim veertigduizend vogels geteld. Zulke zogeheten invasies komen vaker voor, maar zijn in deze omvang uniek. Het heeft te maken met voedseltekorten in de broedgebieden, in combinatie met een groot aantal jonge vogels. Als dan wind en trek-omstandigheden richting Texel gaan, kun je zo'n fenomeen meemaken.

Vierdradige meun

Bijzondere strandvondst

Op het strand van De Koog werd in augustus een bijzondere vis aangetroffen: een **vierdradige meun**. Deze kabeljauwachtige is roodbruin met een gele tint van boven. De vis heeft vier tastdraden en komt voor op het continentaal plat van het noordelijk deel van de Atlantische Oceaan. De vierdradige meun wordt zelden langs onze kust gezien.

Gallen van de spitse kegelgalwesp

Gallen zijn woekeringen op plantenbladeren die ontstaan doordat wespen hun eitjes leggen in het plantenweefsel en daarbij een stof afscheiden die een plant stimuleert tot abnormale celgroei. Er ontstaat zo een soort huisje dat de eitjes beschermt en de larven voedsel biedt. Eind 2025 werden de gallen van de **zeldzame spitse kegelgalwesp** aangetroffen in het bos langs de Nattevlaakweg in De Dennen.

Klein maar fijn

Nieuwe korstmossen opsporen is lastig door hun geringe omvang. Toch lukte het ook afgelopen jaar weer op Texel, met de vondst van **fijn zeestippelkorst** en **lek speldenkussentje**.

Nieuwe plantensoort

Onder de nieuwe plantensoorten die voor Texel werden ontdekt, was ook het **stomp vlotgras**, gevonden langs de Krimweg. Spectaculair was volgens ecologen het massaal voorkomen van **beursjesganzenvoet** in de langzaam drogende duinvalleien in De Muy en De Nederlanden.

Soortenrijkdom vieren op de dag van het Nationaal Park

Na het grote succes van vorig jaar vieren we dit jaar de soortenrijkdom in de Nederlandse nationale parken weer met de Soortenchallenge. In alle 21 nationale parken gaan we zoveel mogelijk soorten tellen en op naam brengen. Ook op Texel. Van 9 tot en met 24 mei zullen op verschillende plekken op Texel bioblitz plaatsen vinden. Tel jij de meeste vogels? Weet jij de meest bijzondere plantjes te vinden en ontdek jij onder iedere steen een ander (korst)mos? Of heb je gewoon zin in een gezellige speurtocht buiten? Iedereen kan meedoen. Check de activiteitenkalender op de website om te kijken voor welke bioblitz jij je wilt opgeven.

Lepelaars op Texel

Op de uitgestrekte kwelders van De Schorren op Texel broedt ieder jaar een grote groep witte vogels op hun zorgvuldig gemaakte hoge nesten, dicht bij elkaar. Iedereen die er ooit een van dichtbij heeft gezien herkent ze direct. Groot, helderwit en met die opvallende lepelvormige snavel waarmee ze bedachtzaam door het water bewegen. Vernoemd naar zijn uitzonderlijke snavel is de lepelaar een toonbeeld van elegantie.

VOOR €150,- ADOPTEER JE EEN LEPELAARGEZIN.

Wat niet veel mensen weten, is dat de lepelaar ook het voorbeeld van veerkracht is. Met een dieptepunt van nog maar 170 broedparen in Nederland in de jaren '70 zijn ze nu landelijk opgeklommen naar ruim 4.000 broedparen en het aantal groeit nog steeds. Dat is niet vanzelfsprekend. Een veilige broedplek, voldoende voedsel en rust in het gebied waar ze broeden zijn cruciaal voor het opgroeien van deze sierlijke vogel. Daarom beschermt Natuurmonumenten de lepelaar en hun kwetsbare habitat zorgvuldig.

Met jouw donatie beschermen we de leefomgeving van de lepelaar tegen verstoring en blijven we aandacht vragen voor het belang van concrete maatregelen om de biodiversiteit te verbeteren in de Waddenzee, waar de lepelaar zijn voedsel vindt. Door een lepelaargezin te adopteren, draag je direct bij aan dit werk. Zo help je deze lepelaars – en vele andere wadvogels – aan een veilige toekomst.

Adopteer een lepelaargezin en bescherm deze bijzondere vogelkolonie op Texel. Ga naar nm.nl/lepelaar.

Als dank voor jouw steun sturen de boswachters van Texel een lepelaarpakket naar je op.

Dit is één van die lepelaar gezinnen. Een oudervogel waakt over het nest, hoog in de begroeiing.

De andere ouder zoekt naar voedsel op het wad of in de natuurgebieden landinwaarts. De kuikens zijn nog onbeholpen, maar hongerig en nieuwsgierig naar de wereld om hen heen. Hier schuilen ze voor wind en regen onder de vleugels van hun ouders en leren ze in alle rust foerageren. Tot ze sterk genoeg zijn om uit te vliegen boven het wad en vandaar de verre vlucht naar Afrika te maken in het najaar.

Stel je voor: over een paar maanden stijgen deze jonge vogels voor het eerst op. Hun vleugels sterk genoeg om de wijde wereld in te trekken. Dankzij jouw steun blijft De Schorren een plek waar verwondering kan blijven bestaan, voor de lepelaars én voor iedereen die ze vanaf de dijk ziet overvliegen.

Natuurmonumenten

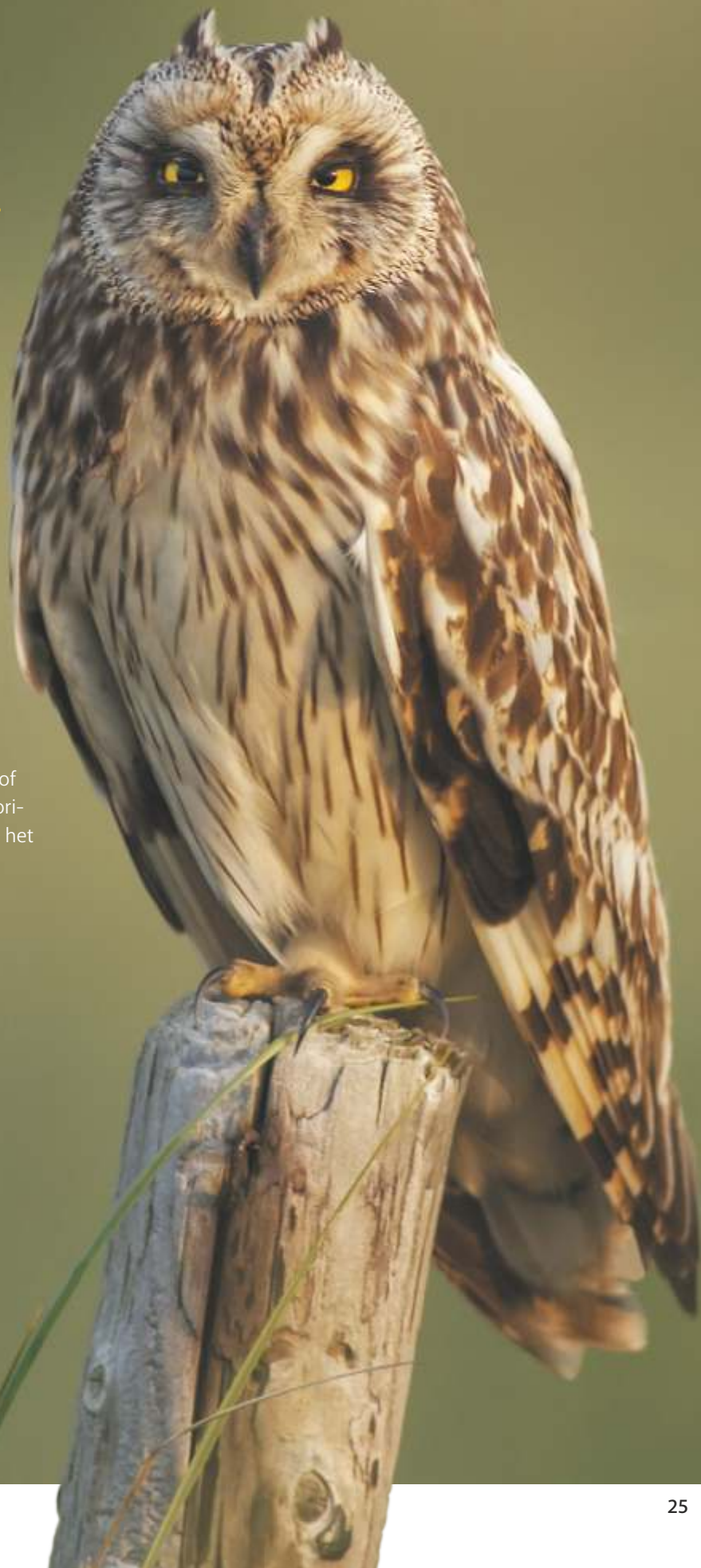
Velduil

Fotogenieke rover

De velduil is een prachtige en fotogenieke soort met zijn sprekende gele ogen. Bovendien is de soort ook overdag te zien. Dit in tegenstelling tot de kerkuil en de ransuil, die alleen in het donker jagen.

De velduil is echter ook een grillige soort, die rondtrekt en opduikt op plaatsen waar veel muizen zijn. De bedreigde roofvogel wordt op Texel vooral lang de waddendijk gezien, waar hij waarschijnlijk op jonge ratten jaagt. Hij houdt ook van grotere, uitgestrekte gebieden zoals De Schorren, De Slufter en De Hors.

De laatste jaren is wel vastgesteld dat paartjes, of mannetjes op zoek naar een partner, een territorium bezetten op het eiland. Maar tot broeden is het de laatste tijd niet meer gekomen.

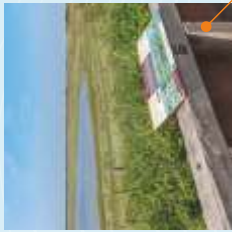
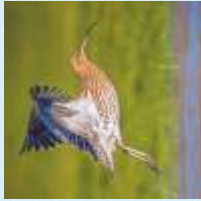
TEXEL IN KAART

- Informatiepunten Nationaal Park Duinen van Texel
- Begrenzing Nationaal Park Duinen van Texel
- Uitkijkpunten
- Vogelkijkpunten
- Rolstoeltoegankelijke wandelpaden
- Rolstoeltoegankelijke uitkijkpunten
- Kinderspeelplekken
- Trimbaan
- Eendenkooi Spang
- Natuurcentrum De Marel
- Fietspaden
- Wandelpaden
- Vrijwillige vogelwachters

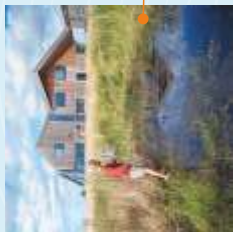

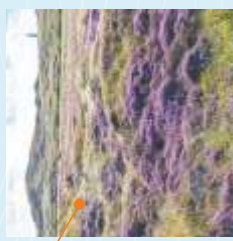
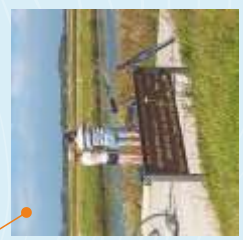
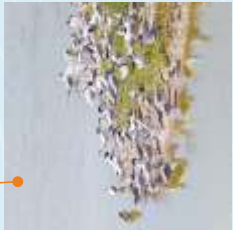
 Kikkerstraat 42
De Cocksdorp

 Natuurcentrum De Marel
Nieuwlanderweg 38 - De Waal

Maddenzee

Nationaal Park
Duinen van Texel

Adembenemd mooi. Ontdek het zelf.

Vakantie in de Texelse duinen

Landal Sluftervallei ligt middenin de duinen nabij natuurgebied De Slufter. Het strand ligt op slechts 2 km.

Geniet op het park van:

- Het overdekte zwembad en bowlingbanen
- De Pizza Limone met gezellige open haard
- Minigolf en diverse speel- en sportvelden

Er zijn 60 campingplaatsen, bungalows voor 4 tot 24 personen en 4 compleet ingerichte safaritenten

Reserveren? Kijk op
Landal.nl/sluftervallei

Landal Sluftervallei
Krimweg 102 - De Cocksdorp

DE BREMAKKER
VAKANTIEPARK TEXEL

Geniet van een Texelervaring vol rust, ruimte en natuur bij Vakantiepark de Bremakker. Ons familiepark met sfeervolle chalets grenst direct aan Nationaal Park Duinen van Texel. Wandel door het bos, fiets naar het strand of bezoek een van de nabijgelegen dorpen. Schuif 's avonds aan in het eetcafé voor een hapje eten en een lokaal biertje.

Reserveren? Kijk op: bremakker.nl
Vakantiepark de Bremakker, Tempelierweg 40, 1791 NS Den Burg

Vakantie vieren op de mooiste plekken van Texel...

Kamperen midden in Nationaal park Duinen van Texel. Vanuit uw luxe villa in een paar minuten op het strand. Direct vanaf het hotel toegang tot uitgebreide fiets- en wandelpaden. Bij De Krim Texel heeft u ruime keuze uit parken en accommodaties, altijd direct grenzend aan of midden in de natuur!

De Krim Texel

Hart voor Texel.

Benieuwd naar ons aanbod? Kijk op: www.krim.nl

WELKOM OP TEXEL!

LAGUNA BEACH
TEXEL

Vuurtorenweg 148
1795 LN De Cocksdorp
www.lagunabeachfamilycamps.nl

NAAR BUITEN!

woudtexel.nl

WOUD

[N 53.05914 O 04.75967]

Maak je
klaar voor
Texel

KAMPEERPLAATSEN | LUXE LODGES | CAMPERPLAATSEN | INGERICHTE TENTEN

DE WINDROOS
— EETLOKAAL & WINKEL —

- Thee- en koffiestop - Lunch
- Huisgemaakte lekkernijen
- Met 'zorg' gemaakte cadeauartikelen

GEOPEND VAN DINSDAG TOT EN MET VRIJDAG VAN
10.30 TOT 16.30 UUR.
Check voor uw bezoek de actuele openingstijden via de QR-code

Ruijslaan 81, 1796 AZ De Koog • T 0222 744 210

Han Dolman

150 JAAR NIOZ 'Het gaat om ons overleven'

Als de veerboot Texel nadert, zie je rechts de gebouwen van het Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee, kortweg het NIOZ. Het instituut viert in 2026 het 150-jarig bestaan, maar het onderzoek is actueler dan ooit.

Directeur Han Dolman schetst in grote lijnen: 'In 1876 begon het met een Zoölogisch Station in Den Helder waar werd beschreven welke dieren in zee leefden. Daar kwamen visserijvraagstukken bij en later onderzoek naar de Waddenzee als kraamkamer. Dat breidde uit naar voedselbronnen, stromingen, temperatuur, en oceaanonderzoek. De laatste vijftig jaar worden bijvoorbeeld ook de bacteriën in diepe sedimentlagen onderzocht om het klimaat uit het verleden te reconstrueren.'

Het NIOZ verhuisde in 1969 naar Texel. 'Het is heel goed dat we hier zitten, omringd door wat we onderzoeken', zegt Dolman. 'We hebben een eigen haven voor onze schepen, met de Waddenzee als achtertuin en je zit snel op de Noordzee.'

'De komende jaren investeren we fors om onze gebouwen en schepen duurzamer en energiezuinig te maken. Ons nieuwe onderzoeksschip Anna Weber-van Bosse is daarnaast groter dan haar voorganger, heeft betere datavoorzieningen en met hoogwaardige besturingstechnologie kun je het op één plek houden, wat bijvoorbeeld nodig is in windparken. Met dit schip kunnen we bovendien dichter bij het ijs komen. We kunnen nu onderzoek doen van de tropen tot bij Groenland.'

Dat is belangrijk voor onderzoek naar de Atlantische circulatie, een grootschalig systeem van oceaanstromingen dat aan

het veranderen is. 'Dit heeft op termijn effect op heel Noordwest-Europa: doordat de Golfstroom verder weg komt te liggen, wordt het hier veel kouder. In Afrika en het Middellandse Zeegebied, op het vlak tussen warm en koud, zullen tornado's ontstaan.'

Dolman ziet voor het NIOZ een belangrijke taak om het publiek te informeren over de cruciale rol van de zee en oceanen op de wereld. 'Die is nog erg onbekend, terwijl onze voedselvoorziening en ons klimaat ervan afhangen. Het gaat om ons overleven.'

Bij de NIOZ-vestiging op Texel werken zo'n 250 mensen. Er zijn 35 nationaliteiten en de voertaal is Engels. Er is ook een NIOZ-afdeling in Yerseke, gericht op onderzoek van delta's en de overgang van land en zee. Hier wordt bijvoorbeeld onderzoek gedaan naar zeespiegelstijging, natuurlijke kustverdediging en zeewier.

Het is de bedoeling om in de loop van 2026 een werkplaats te bouwen op de NIOZ-haven voor het nieuw opgerichte 'marine robotics'-centrum voor autonoom varende onderwatervaartuigen. Zoals de Remotely Operated Vehicle, een onderwaterrobot die experimenten kan doen op de zeebodem. De ROV wordt door een operator aan boord bestuurd om bijvoorbeeld met grijpparmen gerichte bodemonsters te nemen.

OPEN DAG Vanwege het 150-jarig bestaan is er op zaterdag 3 oktober 2026 een open dag bij het NIOZ op Texel.

Vinger aan de pols van de Waddenzee

Het NIOZ houdt met langetermijnonderzoek de vinger aan de pols van de Waddenzee en Noordzee. Onderzoeker Allert Bijleveld ziet hoe klimaatverandering effect heeft op het leven op het wad.

'Soorten die van warmere gebieden houden, schuiven op naar het noorden. Ongeveer vijftien jaar geleden zag ik in de Waddenzee voor het eerst een goudbrasem of dorade, die uit Zuid-Europa komt. Bodemonderzoek waarbij jaarlijks duizenden 'hapjes' uit de Waddenzeebodem worden genomen, laat zien dat schelpkokerwormen de zachtere winters veel beter overleven. Dat verandert ook hun omgeving, want zij bouwen riffen en andere dieren kunnen daaromheen leven. Ook zie je dat migrerende steltlopers eerder doortrekken doordat de noordelijke broedgebieden opwarmen.'

'Kokkels sterven massaal als het te heet is. Een groot probleem voor scholeksters, die van deze schelpdieren afhankelijk zijn. Het hele ecosysteem verandert, want bodemdieren vormen de basis van het voedselweb. Bodemdieren eten algen en worden zelf gegeten door vissen en steltlopers. Per jaar komen 10 tot 12 miljoen vogels naar de Waddenzee. Als er meer nonnetjes zijn – die pastelkleurige schelpjes op het strand – zijn er ook meer kanoeten. Onze langetermijmeetreeksen lieten zien dat vogels een sturend effect hebben: doordat ze veel schelpdieren eten zijn er het jaar

daarop minder schelpdieren. Dit geeft waarschijnlijk meer kansen voor andere bodemdieren die dan minder competitie hebben. Zo kan meer biodiversiteit ontstaan.'

Bijleveld vertelt dat het NIOZ veranderingen op de lange termijn meet van bodemdieren, vogels en vissen. Al vanaf 1959 worden fuiken geplaatst op dezelfde plek nabij de NIOZ-haven. 'Dat biedt unieke gegevens. De kracht van het NIOZ is ook om de hele structuur en samenhang van een ecosysteem als de Wadden te doorgronden, om zo de veranderingen te kunnen duiden.'

De Waddenzee is het meest natuurlijke gebied van Nederland, maar de menselijke invloed is groot. 'De belangrijkste bedreiging is de zeespiegelstijging. Eind van deze eeuw kan het water wel een meter hoger staan en dan is 90 procent van de wadplaten verdwenen. Vooral voor steltlopers is dat een ramp, omdat zij afhankelijk zijn van de droogvallende wadplaten om eten te vinden. Dit moeten we voorkomen: minder CO2 uitstoten en stoppen met de gas- en zoutwinning, die bodemdaling veroorzaakt', aldus Bijleveld.

Schelpkokerworm

Bonte strandloper

De meest voorkomende vogel van het wad is de bonte strandloper. De afgelopen decennia is hun aantal met 30 procent gedaald. 'Om een verklaring te vinden, onderzoeken we bijvoorbeeld wat ze eten en waar ze naartoe gaan. Voor deze kleine vogeltjes hebben onze technici zendertjes van slechts 1 gram ontwikkeld. Elke paar seconden geven die hun positie weer, zodat we – als enige ter wereld – bijvoorbeeld kunnen zien wat de belangrijkste foerageergebieden zijn en waar de bonte strandlopers met hoogwater rusten.'

'Veel steltlopers gaan vanuit onze achtertuin Werelderfgoed Waddenzee naar het noorden om te broeden of trekken door naar het zuiden. Dat geeft ons een internationale verantwoordelijkheid om goed voor dit gebied en de natuur te zorgen.'

Nieuwsgierig naar de route van de bonte strandloper? Via www.nioz.nl/watlas kun je deze en andere vogels live volgen.

Activiteiten

Boek een excursie om vogels, orchideeën of het wad van dichtbij te zien. Neem een wandelroute of pak de fiets, terwijl de vogels je toeroepen.

Natuur

Natuurgebied Waalenburg is het grootste weidevogel-reservaat van Nederland met kronkelende krekens uit de tijd dat de zee hier nog vrij spel had. Het open landschap met karakteristieke weidemolentjes geeft je een idee hoe elke polder in Nederland er vroeger uitzag.

Natuurcentrum De Marel

Kom naar Natuurcentrum De Marel en we vertellen je waar het eiland op dit moment op zijn mooist is.

Nieuwlanderweg 38, De Waal

Lekker binnen

Onder het genot van een kop koffie ontdek je binnen, wat er buiten te beleven is. Laat je verrassen door het aanbod in onze natuurwinkel.

Toegankelijk

De Marel is open van dinsdag tot en met zondag. Parkeren en toegang zijn gratis! Routes rond het Natuurcentrum zijn ook met kinderwagen of rolstoel toegankelijk.

Speelnatuur

Beleef je eigen avontuur in de Speelnatuur van OERRR. Spetter als een eend, klauter als een boomkruiper of sluip door de bosjes als een merel.

Klimaatadaptatie

Creatief met zand

De strandparkeerplaatsen bij Paal 12 en 15 liggen er sinds vorige zomer weer keurig bij. Toch is niet netheid maar aanpassing aan de klimaatverandering de belangrijkste reden van de grootscheepse herinrichting.

'Hoofdreden is de wateroverlast; in de winter stonden de terreinen blank. Daarom hebben we ze opgehoogd, onder andere met zand uit de eerste duinenrij. Ook is de afwatering verbeterd. Nu is het parkeerterrein bij Paal 28 aan de beurt', vertelt Ronald Hollander, beleidsadviseur kust en strand bij de gemeente Texel.

'We hebben steeds meer te maken met langdurige piekbuien en zwaardere stormen. Ook de zeespiegelstijging speelt mee; daardoor wordt de zoetwaterbel in het duinmassief omhoog gedrukt. De plassen worden dieper en de duinvalleien verdrinken.'

Ronald legt uit: 'Vanaf 1990 vinden zandsuppleties plaats om de kustlijn op z'n plek te houden. Daardoor is de

eerste duinenrij enorm hoog geworden. Het kalkrijke zand van de zeekant kan daar niet meer overheen waaien. Zo verdwijnt de natuurlijke dynamiek in de duinen en daarmee bijzondere planten en dieren. We willen dus weer verstuing creëren. Als het duinmassief meegroeit, kan het ook veel meer zoet water vasthouden. Anders krijg je op termijn nog meer last van plassen. Bovendien heeft Texel 's zomers een tekort aan zoet water voor natuur en landbouw.'

Bij Paal 14 is daarom een kerf in de duinreep gemaakt en bij Paal 12 en 15 is de duinreep afgetopt. Bij de noordelijke Eierlandse Duinen met hun hoge natuurwaarden zijn in 2026 aan de kant van de zee vier stuifkuilen aangebracht. Het zand waait over de steile helling omhoog en overpoedert het duingebied verder landinwaarts. Het zand van de laatste stuifkuil bij Paal 28, die komende winter wordt aangelegd, wordt daar verwerkt in het parkeerterrein.

Ronald is trots dat dit een gezamenlijk project in beschermd Natura 2000-gebied is van Staatsbosbeheer, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Rijkswaterstaat, de provincie en de gemeente, ieder met hun eigen prioriteiten. 'Dat is zeer uitzonderlijk in Nederland. Samenwerking gaat op het eiland makkelijker; je kent en helpt elkaar.'

Door de zeespiegelstijging moeten de strandparkeerplaatsen elke dertig jaar opnieuw worden opgehoogd. Daar is al rekening mee gehouden. In plaats van asfalt liggen er herbruikbare half-doorlatende platen, waarin ook begroeiing kan wortelen. De kabels en leidingen zijn in een lus gelegd, zodat ze niet vervangen hoeven te worden. En eventueel kunnen ooit carports met zonnepanelen worden gerealiseerd.

'Het is tamelijk uniek dat we ook rekening houden met de natuurwaarden op de strandparkeerplaatsen. Bij Paal 12 en 15 hebben we duintjes met helm aangebracht tussen de parkeerplekken. Bij Paal 28 zetten we aan de randen van het terrein planten als de kale jonker, die veel nectar leveren aan insecten van het droge duin, waaronder de grote parelmoervlinder en zeldzame bijen. Je wordt ook blij van zo'n mooi begroeide parkeerplaats en dat is weer goed voor de gezondheid', besluit Ronald.

Grote parelmoervlinder op een kale jonker

GA MEE OP NATUURSTRUÛN!

Na een natuurexcursie met natuurgids Marcel Wijnalda kijk je voorgoed anders naar je omgeving. Op Texel kun je prachtig struinen door de natuur, maar met een professionele gids wordt het pas écht leuk en afwisselend - het hele jaar door.

Van het wad, De Slufter, strand en duinen tot bos, dijk, de Hors, slootjes en de Hoge Berg: Marcel biedt maar liefst **18 verschillende NatuurStruûns** aan. Met passie en enthousiasme vertelt hij over dieren, planten, paddenstoelen, landschap, historie en bijzondere details onderweg.

De excursies zijn interactief en daardoor zeer geschikt voor gezinnen, families, bedrijven en scholen, jong en oud. Ook privé-excursies, groepsrondleidingen en activiteiten voor mensen met een beperking zijn mogelijk. Zelfs nachtvlinderen in je eigen tuin of op de camping!

FOTO: PAUL VAN HOOF

Avontuurlijk natuurstruûnen op Texel doe je met Txgids.

WAD - BOS - STRAND - DE HOGE BERG - DUIN - SLUFTER - NACHTVLINDEREN - DIJK - SLOOT - JUTTEN

Makkelijk zelf te boeken! Scan de QR-code of ga naar txgids.nl/activiteiten

www.txgids.nl | Tel. 06-1327 1120
Marcel Wijnalda - info@txgids.nl

Ga je mee op Vogelsafari?

Wil jij vogels kijken op Texel? Ga dan mee met vogelexpert Klaas de Jong! Stap in de vogelsafaribus en bezoek de mooiste Texelse natuurgebieden met een grote diversiteit aan vogels. Onderweg vertelt Klaas over de vogels die je hoort en ziet. Tijdens de safari zijn verrekijkers van het topmerk Zeiss® beschikbaar. Je kunt kiezen voor de hele (incl. lunch) of halve dag-safari.

De vogelsafaribus haalt je op bij je vakantieadres en brengt je na afloop van de safari ook weer terug!

 Auch auf Deutsch

 Also in English

www.vogelsoptexel.nl
Tel. 06 2180 9865 | info@vogelsoptexel.nl

VERREKIJKERS
BESCHIKBAAR

Vuurlibel

Insecten

Zuidelijke libellen en sprinkhanen schuiven op richting Texel

Insecten staan de laatste jaren meer in de belangstelling. Met dank aan mobieltjes met een goede macrolens en de vele observatie-apps. Tegelijkertijd laten studies zien dat de insectenstand dramatisch achteruit is gegaan. Het is vijf voor twaalf, ook op Texel.

Soorten die vijftien jaar geleden nog volop voorkwamen, zijn verdwenen of hun aantallen zijn drastisch gedaald. En dat is niet alleen slecht voor de biodiversiteit, benadrukt boswachter Thomas van der Es. 'Wilde bestuivers zijn ook belangrijk voor onze voedselvoorziening.'

'De oorzaken? Er spelen veel factoren mee. Zoals versnippering en verdroging van de natuur, het eerdere gebruik van gif, en verzuring van het duingebied. Daardoor wordt de natuur eentoniger. Een biodivers landschap heeft insecten veel meer te bieden.'

Daarnaast zijn door klimaatverandering opvallende verschuivingen te zien. Zo'n 25 jaar geleden werd de vuurlibelle voor het eerst waargenomen in Zuid-Limburg. Die heeft inmiddels Texel al bereikt. Helemaal tot aan het plasje bij de vuurtoren. Evenals de zuidelijke keizerlibel, de zuidelijke heidelibel en de zuidelijke glazenmaker – hun namen zeggen genoeg. 'Deze soorten zijn al drie tot vijf jaar op het eiland te vinden. Het is veel sneller gegaan dan verwacht', vertelt de boswachter.

Hetzelfde geldt voor sprinkhanen. Zo werd de grote spitskop in 2024 voor het eerst ontdekt bij de Tureluur in het bos. In 2025 is voor het eerst de moerassprinkhaan opgedoken, een soort die we steeds vaker zullen gaan zien. 'Door de warmere zomers en de verplaatsing van het Midden-Franse klimaat naar Nederland, zetten libellen ook hier hun eitjes af in zoetwaterplasjes', weet Thomas.

Tips

Wil je de insecten helpen? Zet bloeiende bloemen van inheemse soorten in de tuin of laat ze spontaan opkomen. Op de website van het Nationaal Park vind je een uitgebreide plantenlijst met Texelse soorten. Tuincentra hebben ook steeds vaker een hoekje met inheemse planten. 'En bij het winterklaar maken stukjes van gazon en perkjes met rust laten', tipt Van der Es. 'Die dienen als winterverblijf voor poppen, larven en cocons. Ook in de winter zijn er nog insecten actief, die weer als voedsel dienen voor bijvoorbeeld roodborstjes.'

Bioblitz

Dat op Texel steeds meer planten- en diersoorten worden geteld, komt onder meer doordat hier veel natuurliefhebbers actief zijn. Nieuwsgierig naar de laatste waarnemingen of heb je zelf een interessante soort gezien? Kijk dan naar de 'Bioblitz 2026' op Waarneming.nl/bioblitz/19937/texel-gemeente-2026 of doe mee met een van de landelijke bioblitzen tussen 9 en 24 mei, in het kader van de Dag van het Nationaal Park op 24 mei.

Gewone dwergvleermuis

Vleermuizen

Op onderzoek naar de raadselen van de vleermuis

Warmtebeeldcamera? Check. Batdetector? Check. Hup, de nacht in. Martin de Jong is de *Batman* van Texel. Wanneer iedereen slaapt, trekt hij er met zijn tas vol apparatuur op uit. Zijn missie? Een flexibel en vindingrijk wezen vinden: de vleermuis.

Als de zon ondergaat, is Martin op zijn gelukkigst. 'Ik ben een echt avondmens', zegt hij. 'En ik vind het magisch hoe dat werkt, het leven in het donker.'

Met zijn bedrijf Noordkop Ecologie doen Martin en zijn collega's onderzoek naar vleermuizen. 's Nachts uiteraard, inclusief fluorescerend hesje. 'Het ziet er toch altijd een beetje verdacht uit', lacht Martin.

Daarnaast neemt hij zijn vleermuistas trouw mee op zijn nachtelijke avonturen. 'Zaklamp, warmtebeeldcamera, *batdetector*', somt hij op. 'Die laatste vertaalt het ultrasone geluid van vleermuizen, dat mensen niet kunnen horen, naar een hoorbaar gepiep.' Met zijn apparatuur kan Martin verschillende onderzoeken naar vleermuizen uitvoeren. Om te kijken of vleermuizen zich in een bepaald gebouw bevinden, bijvoorbeeld.

Of hij fietst het eiland rond met een *batlogger* op zijn fiets, die automatisch opnames van vleermuisroepjes maakt.

'Dan brengen we vleermuisverblijfplaatsen in een groter gebied zoals een dorp of stad in kaart, als onderdeel van het soortenmanagementplan (SMP) vanuit de provincie en gemeente.'

Armoe

Uit het onderzoek blijkt dat Texel niet erg in trek is bij vleermuizen. 'Vergeleken met de rest van de Kop van Noord-Holland is Texel wel een beetje armoe', zegt Martin. Hoe dat komt? 'Er zijn relatief weinig insecten, en dus voedsel. Ook staat er op Texel vaak veel wind en is het een zilte omgeving, wat voor de vleermuis geen ideale omstandigheden zijn', legt hij uit. 'Maar er is weinig lichtvervuiling. Qua donkerte is Texel juist wel een walhalla voor vleermuizen.'

Op het eiland lijkt het aantal vleermuizen af te nemen. 'De Vleermuizenwerkgroep Texel telt rond eind juni tegelijkertijd alle bekende kolonies van de laatvlieger', zegt Martin. 'Eigenlijk wil je dat doen voordat de jongen van deze vleer-

Martin de Jong

muizensoort uitvliegen, zodat je het aantal vrouwtjes goed kan inschatten. In 2005 telden ze er 250, terwijl we nu niet verder komen dan 50.'

Het relatief lage aantal vleermuizen maakt het lastig om onderzoek te doen naar vleermuisaantallen op Texel, benadrukt Martin. 'Met een telweekend moet je genoeg mensen hebben en soms lijkt een verblijfplaats verlaten, maar is dit tijdelijk', vertelt hij.

Een netwerk van verblijfplaatsen

Vleermuizen gebruiken hun verblijfplaatsen op een bijzondere manier. Hun leefgebied bestaat uit een groot netwerk, wijdverspreid door de omgeving. Ze zitten nooit constant met zijn allen op één plek. Welke verblijfplaatsen wanneer en op welke manier worden gebruikt, verschilt per seizoen en soort. 'Zo heb je kraamverblijfplaatsen, waar de vrouwtjes vanaf april hun jongen krijgen', legt hij uit. 'De mannetjes zitten dan in aparte zomerverblijfplaatsen, die ze later in het seizoen gebruiken om te paren. En dan heb je ook de satellietverblijfplaatsen, die kleiner zijn en waar soms mannetjes zitten, en winterverblijfplaatsen, waar sommige soorten hun winterslaap houden.'

Waar vleermuizen zitten verandert dus constant. 'Het zijn zulke flexibele beesten', vertelt Martin. 'Ze kunnen complete kraamkolonies verplaatsen, zelfs met jongen! Hoe ze elke keer weer een kiertje in een huis of een boomholte ontdekken vind ik magisch. Waarom ze wel kiezen voor het ene huis, maar niet voor het andere is nog een raadsel.'

Bomen en boerderijen

Hoewel Texel voor vleermuizen niet ideaal is, zijn er zeker hotspots van de vliegende zoogdieren te vinden. 'Bij de Rozendijk, bijvoorbeeld, en bij De Waal', weet Martin. 'Maar ook bij boerderijen in het buitengebied zijn belangrijke verblijfplaatsen van vleermuizen te vinden.'

Wie een huis of een boerderij in het buitengebied heeft, maakt zeker kans op een extra vliegende bewoner onder het dak. Dan hebben we het wel over een gebouwbewonende soort. 'Daarnaast heb je ook de boombewonende soorten', legt Martin uit. Op Texel komen beide varianten voor. Vooral de laatvlieger, gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis zijn hier veel te vinden, volgens Martin. 'En af en toe een andere soort.'

De laatvlieger is een grote bruine vleermuis, de grootste van Nederland, die - zoals de naam doet verwachten - relatief laat na zonsondergang actief is. 'Hij zit alleen in gebouwen en kan goed tegen wind', vertelt Martin. De gewone dwergvleermuis en zijn neefje, de ruige dwergvleermuis, zijn juist heel klein: zij passen in een luciferdoosje. De ruige variant is iets groter dan de gewone, heeft meer haar en is iets 'grover' gebouwd. Dwergvleermuizen zitten graag in gebouwen, maar ook in bomen.

Nationaal Park

Mensen kunnen een grote rol spelen in het behoud van vleermuizen op Texel. 'Door je gevel niet te gaan voegen in de kraamperiode, bijvoorbeeld', vertelt Martin. Maar ook het behoud van het Nationaal Park is heel belangrijk. 'Zeker het duingebied en de bossen zijn van groot belang om Texelse vleermuizen van eten te voorzien. Door gefaseerd te maaien in deze gebieden helpen we de vleermuizen een handje. Hun voornaamste voedselbronnen zijn insecten in het hoge gras dat blijft staan.'

Ook is Martin voor het uitbreiden van het SMP-onderzoek. 'Momenteel wordt dat alleen in bebouwde gebieden gedaan. Wie weet zit daarbuiten wel een belangrijke winterverblijfplaats'.

Meer dan 50 bewegwijzerde wandelroutes

Wandelen op Texel is nu **nóg** leuker!

Kies je vandaag voor het Ommetje Bertusnol (3,69 km) of trek je je wandelschoenen aan voor een wandeling van De Slufter tot de Kaap van ruim 12 kilometer? Wandelen op Texel is door de komst van het wandelnetwerk nog leuker geworden! Snel en eenvoudig kies je de route die jou het meest aanspreekt, op de manier die bij je past.

Als wandelliefhebber wist je natuurlijk al dat het eiland prachtige wandelpaden biedt. Maar nu kun je heel eenvoudig de wandeling kiezen waar je op dat moment zin in hebt: kort of lang, verhard of onverhard en waar wel of geen (loslopende) honden zijn toegestaan. Er zijn wandelroutes over het hele eiland in het netwerk opgenomen. Stuk voor stuk goed bewegwijzerde routes die je langs de mooiste plekjes van Texel voeren, veelal over onverharde avontuurlijke paden. Wandelnetwerk Texel is onderdeel van Wandelnetwerk Noord-Holland en werkt op dezelfde manier. Je kunt zelfs een route vanaf het zuidelijkste puntje van de provincie naar het noordelijkste puntje op Texel uitzetten!

Zelf routes maken

Bijna alle routes zijn wandelrondjes. Enkele wandelingen zijn zogenaemde lijnwandelingen (van A naar B). De verschillende kleuren helpen om routes uit elkaar te houden. Via de grijze pijlen maak je een verbinding met een andere route, zodat je ook gemakkelijk verschillende routes kunt combineren. Omdat alle routepalen een nummer hebben, kun je ook zelf een route uitzetten. Dat kan online of met de Kaart van Texel van VVV Texel, die begin 2026 is verschenen.

Kies wat bij je past!

Het wandelnetwerk op Texel kun je op verschillende manieren gebruiken:

- Gebruik de digitale planner (wandelnetwerknordholland.nl/routeplanner) Hiermee kun je op je telefoon of computer je route kiezen of zelf samenstellen met knooppunten;
- Download de gratis app (Wandelnetwerk Noord-Holland) via de App Store of PlayStore. In de app kun je o.a. zelf routes maken, direct zoeken in het aanbod en routes binnenhalen met een route- of QR-code;
- Gebruik de Kaart van Texel van VVV Texel (verkrijgbaar bij de VVV-winkel in Den Burg). Hiermee kun je zelf je route uitzetten.

Handig om te weten

- Er is 250 kilometer bewegwijzerd wandelpad;
- Er zijn 20 startpunten verspreid over het eiland;
- Op ieder startpunt staat een informatiebord waarop de wandelingen in die omgeving staan en leuke informatie over het gebied waar je doorheen wandelt;
- De routes op Texel zijn verdeeld over drie lengte-categorieën: 0-5 kilometer, 5-10 kilometer en 10-20 kilometer;
- De routes zijn in twee richtingen bewegwijzerd;
- Met symbolen wordt aangegeven wat de kenmerken van de route zijn (onverhard, honden (aangelijnd) toegestaan, of afgesloten in het broedseizoen).

Wil je meer weten? VVV Texel helpt je graag verder!

Kijk op texel.net/wandelnetwerk voor meer informatie over het wandelnetwerk of kom langs in de winkel in Den Burg.

De Kaart van Texel is te koop voor € 4,00 en ook online te bestellen via texelshop.net

'Via het wandelnetwerk kom je op de mooiste plekken van Texel. Laat de natuur je verrassen. Volg de routes en blijf op de paden. Zo kun je verantwoord genieten van de bijzondere Texelse natuur.'

Charlotte Maas, boswachter publiek Staatsbosbeheer

De leukste hond van Texel

Bosch is de Leukste Hond van Texel! Ines Kaplan werd met deze vrolijke strandjutter winnaar van de verkiezing van het Nationaal Park en won daarmee een professionele fotoshoot.

Op Texel genieten baasjes samen met hun hond van de vele wandelmogelijkheden, vooral op het strand en in bos en duin. Daarbij is het wel belangrijk om rekening te houden met de natuur en dat doen Ines en haar gezin zeker.

'Als we aankomen op Texel, gaan we zo snel mogelijk naar het strand. Bosch rent als eerste de zee in. Hij is altijd vrolijk en vooral op het strand is hij zo uitgelaten dat je er gewoon door wordt aangestoken. Zo is hij eigenlijk alleen op Texel. Maar we laten hem nergens lopen waar vogels broeden of andere dieren kunnen worden verstoord. Ook op het strand letten we goed op. Als er 's ochtends een zeehond ligt te zonnen of als de aalscholvers te dicht bij het strand zwemmen, lijnen we Bosch meteen aan.'

'Hij is gelukkig meer geïnteresseerd in wat er aanspoelt, zoals hout of ballen. Afgelopen zomer spoelden veel schoenen aan. Bosch is erg trots als hij een schoen vindt, hij draagt hem een

Bosch

eindje mee en schudt ermee. Aan het eind van de wandeling ruilen we de schoen in voor iets lekkers en gooien we de schoen in een vuilnisbak bij de strandopgang.'

Ines doet Bosch ook aan de lijn als er andere mensen aankomen op het strand. 'Je moet er altijd rekening mee houden dat ze bang kunnen zijn voor honden. Bosch heeft dit van jongs af aan geleerd en gaat ook zonder snoepje aan de lijn. Dat kun je oefenen. Dan is aan de lijn lopen voor de hond niet iets negatiefs.'

Tot slot heeft ze nog een kritische opmerking: 'Wat ik echt niet begrijp is dat mensen de poep van hun hond niet opruimen. Dat kan echt niet! Doe het in een poepzakje en gooi het in de vuilnisbak.'

Aan de lijn

Het is heel goed dat Ines de hond ook aan de lijn doet om geen vogels te verstoren. Texel is voor trekvogels een belangrijke plek om te rusten. En er komen veel grondbroedende vogels voor, omdat er op het eiland geen vossen leven.

Losloopzones voor honden in de Texelse natuur zijn het strand - behalve De Hors -, de paden in De Dennen en het Krimbos (met uitzondering van de speelweides en de delen waar vee loopt), en van 1 september tot 1 maart de duinen tussen Jan Ayeslag (paal 12) en camping Kogerstrand (paal 18,5).

**GA MET
DE GIDS
MEE NAAR
BUITEN!**

De natuur van Texel nodigt uit tot allerlei buitenactiviteiten. Wandelen, fietsen, vogels kijken, bloemen ruiken, genieten, spelen en ontdekken. Je kunt het zelf doen, maar je kunt ook eens met een gids de natuur in. Voeg een dimensie toe aan je vakantie op Texel en ga mee op excursie! Je kunt er veel van leren en ziet dingen waar je anders aan voorbij was gelopen.

Op deze en de volgende pagina's staan een aantal excursies uitgelicht. Via de bijgeplaatste QR-code kom je meteen op de webpagina met meer informatie. Daar kun je in de meeste gevallen ook direct je excursie boeken.

Ontdek de verborgen schatten van de Slufter

Ontdek wat het kweldergebied van De Slufter zo bijzonder maakt. Van zouttolerante planten tot de dieren die je in deze twee uur durende wandeling tegenkomt. Deze excursie vindt plaats in het zuidelijke deel van De Slufter waar je kunt waden door het krekensstelsel. Er is geen pad; je struint gewoon door het gebied.

Onder begeleiding van de gids van Staatsbosbeheer Texel kun je genieten van de weidsheid van dit gebied en leer je meer over de bijzondere soorten die hier leven. Laarzen zijn noodzakelijk of trek bij mooi weer gewoon je schoenen uit!

Deze excursie is geschikt voor iedereen vanaf 8 jaar.

Lamsoor

Wadexcursie

Het wad is altijd in beweging! Het ene moment staat het water tot aan de dijk, een paar uur later stap je zomaar het wad op. Je loopt dan dus op de bodem van de zee. Wadexcursies zijn bedoeld voor volwassenen en gezinnen met kinderen vanaf 7 jaar. Zorg voor strakzittende laarzen of oude schoenen die vies en nat mogen worden, want het wad zuigt aan je voeten en we gaan ook door water.

De uitgestrekte moddervlakte blijkt een bron van leven te zijn. In de bodem vind je talloze schelpen, slakken, wormen en kreeftachtigen. Daar eten de wadvogels weer van. De gids leidt je over een veilige route, laat je de geheimen van het wad ontdekken en zorgt voor een onvergetelijke ervaring.

←
Alle activiteiten van
Natuurmonumenten op Texel

Lepelaar

Kwelder, Wad en Lepelaars

Op De Schorren, de kwelder aan de Waddenzee-kant van Texel, wemelt het van het leven. Het is de ideale babykamer voor lepelaars, meeuwen en eidereenden. Hazen hupsen vrolijk tussen de bloeiende lamsoor en zeeaster. Ga mee op expeditie met de boswachter in dit gesloten gebied vol vogels en bijzondere planten!

De kwelder grenst aan het wad, dat er op het eerste gezicht uitziet als een levenloze zandvlakte. Maar niets is minder waar! Net als al die duizenden wadvogels ga je op zoek naar kleine friemelbeestjes en lange wadpieren. We vissen kleine garnaltjes uit het zoute water en bekijken het waddenbuffet van dichtbij.

Wilde eend

De geheimen van eendenkooi Spang

Eendenkooien zijn eeuwenoud en hebben een grote natuurwaarde. Vroeger ving men er eenden voor consumptie. Verscholen tussen bosjes ligt de kooiplas, afgeschermd en met vier vangpijpen. De eendenkooi Spang is prachtig opgeknapt, zodat je een goede voorstelling kunt maken van het oude ambacht van de kooiker. Het is een verborgen oase van rust, met bloemen, fruitbomen en tjiplende vogeltjes. Loop met de boswachter over de kronkelende paadjes, neem een kijkje achter de schermen van de kooi en bespied de bontgekleurde eenden door de rietmatten heen. Wat deed een kooiker en welke gezegden uit het ambacht gebruiken we nog steeds? Je kunt de kooi bezoeken tijdens een van de gratis inloopdagen van 12:30 tot 16:30 uur. Een donatie is fijn.

Orchideeën en weidevogels in Waalenburg

Veldleeuwerik

Ga mee bloemen en vogels kijken in natuurgebied Waalenburg, een bijzondere polder midden op Texel. In dit bonte bloemenparadijs zingt de veldleeuwerik je toe en broeden allerlei weidevogels. Het is een rustgebied, waar je onder leiding van de boswachter doorheen mag lopen. Maak kennis met de vele soorten planten en bloemen, en de vogels van het gebied. Van orchideeën tot grutto's, van reukgras tot kieviten. Start vanaf natuurboerderij Plassendaal.

IN HET NATIONAAL
PARK IS ALTIJD WAT
TE BELEVEN!

Op vogelexcursie met het Vogelinformatiecentrum

Bij het Vogelinformatiecentrum in De Cocksdorp kun je jaarrond terecht voor vogelexcursies naar de mooiste gebieden. Kies voor een wandelexcursie van twee of drie uur (maandag, woensdag en zaterdag) of ga mee met een busexcursie van drie uur (dinsdag en zaterdag). Je krijgt een goede verrekijker van Swarovski, Leica of Bynolyt mee en leert de vogels herkennen op uiterlijk en geluid. De excursies gaan door verschillende gebieden in Nationaal Park Duinen van Texel en langs de Vogelboulevard. Ook Waalenburg wordt regelmatig bezocht.

Voor bedrijfs- of privé-excursies kan je ook terecht bij het Vogelinformatiecentrum in De Cocksdorp. Alle excursies worden begeleid door ervaren gidsen. Na afloop van de vogelexcursies vul je onder het genot van een kop koffie of thee een soortenlijst in die je als herinnering kan meenemen.

De inkomsten van de vogelexcursies van het Vogelinformatiecentrum worden gebruikt om het aantal vogelkijkplekken op Texel te vergroten of de bestaande te verbeteren en te onderhouden.

Geheimen van de nacht

Ransuil

Ga mee op een nachtelijk avontuur. Op Texel wordt het 's nachts nog echt donker. Je wandelt door het bos, de duinen en over het strand terwijl het steeds donkerder wordt. In de schemering beleef je de natuur heel anders dan overdag. Er zijn andere dieren actief, de geluiden lijken intenser, je ruikt de geuren beter. Als je geluk hebt, zie je zelfs uilen of vleermuizen overvliegen! Op een onbewolkte avond zie je eindeloos veel sterren aan de donkere sterrenhemel.

Deelname vanaf 10 jaar. Mag jij zo laat opblijven?

Ontdek de beste plekken voor orchideeën samen met de gids

De wilde orchideeën zijn op zichzelf al een reden om Texel te bezoeken. Daarom organiseert Staatsbosbeheer in mei en juni orchideeën-excursies. Je geniet van de gevlekte rietorchis die het landschap roze kleurt. Ook kom je de breedbladige orchis en de vleeskleurige orchis tegen. En misschien zelfs de eerste exemplaren van de welriekende nachtorchis. Deelname is vanaf 8 jaar.

Brede orchis

Aalscholver

Op verkenning door de Geul en langs de Mokbaai

Op de zuidpunt van Texel vind je een gevarieerd landschap met duinen, meertjes, wad, kwelder en strand. In het voorjaar broeden er tientallen soorten vogels, zoals aalscholvers, meeuwen en lepelaars. Bij laagwater zoeken de wadvogels voedsel in de Mokbaai, in het riet zingen zangvogels. De tocht gaat langs de kwelder, door de duinen en langs de plassen in De Geul. De gids vertelt over alles wat er te zien is en geeft achtergrondinformatie. Deze excursie is elk jaargetijde weer anders.

Deelname is vanaf 8 jaar.

Zeehond Binnenste Buiten

Een familieprogramma voor de echte zeehondenfan! Je ontdekt van alles over de zeehond, gaat kijken bij de dieren in Ecomare en komt zelfs achter de schermen. Normaal mogen daar alleen de diervverzorgers komen. Aan de hand van allerlei voorwerpen leer je de zeehond van binnen en buiten kennen. Hoe zacht is zijn vacht? Hoe scherp zijn z'n tanden? Hoe komt hij aan eten? Wanneer worden de jongen geboren? Waardoor komen er zeehonden bij Ecomare terecht? Zeehond Binnenste Buiten is gericht op kinderen tussen 5 en 12 jaar; ouders of andere begeleiders mogen natuurlijk ook mee.

Wadbelevenis

Dit familieprogramma is speciaal voor gezinnen met kinderen van 5 tot 12 jaar. De gids heeft allerlei materialen mee om zelf op ontdekking te gaan. Schepnetjes om in de geul te vissen en krabbenhengels. Aan deze hengels klem je een stukje aas en dan maar hopen dat een krab het vastgrijpt. Met een beetje geduld kun je hem naar boven halen. Dan kan de gids je meteen allerlei leuke weetjes vertellen over deze dieren, zoals het verschil tussen een mannetjes- en een vrouwtjeskrab. Je boekt dit avontuurlijke wadprogramma op ecomare.nl bij 'excursies'.

Leren in de natuur

Nationaal Park als klaslokaal

Bij natuureducatie denk je misschien nog aan biologie uit een stoffig boek in een warm klaslokaal. Leerlingen aan tafels, binnen in lange rijen. Maar het kan ook anders: scholieren die de natuur ingaan om te leren. Dat gebeurt op Texel in het Nationaal Park Duinen van Texel.

Voor Texelse leerlingen is het een vast riedeltje: tijdens je schoolcarrière ga je er een paar keer op uit in de natuur. Naar Ecomare om te leren over het leven in de Noord- en Waddenzee, naar het wad om te beleven hoe eb en vloed nou eigenlijk werkt, en naar De Slufter. Om zeekraal te proeven, in sloten te vissen en te leren over het bijzondere zilte landschap. Best logisch, want Texel is met haar grote biodiversiteit en scala aan landschappen de uitgelezen plek voor leerlingen om eerstehands in de natuur te leren.

Het ontbreekt echter aan een structureel, aansluitend onderwijsaanbod. Daarom ontwikkelt Nationaal Park Duinen van Texel (NPDvT) momenteel een doorlopende leerlijn; natuureducatie voor leerlingen van alle leeftijden, van groep 1 op de basisschool tot 6 vwo op de middelbare. Qua aanbod is er op Texel genoeg, en door dit op elkaar te laten aansluiten en toegankelijk te maken voor scholen, hoopt het Nationaal Park dat Texelse leerlingen minstens één keer per jaar de Texelse natuur beleven.

En dat is belangrijk, want Texelse leerlingen realiseren zich niet altijd hoe bijzonder de omgeving is waarin ze opgroeien, aldus Cynthia Hegeman, directeur van openbare scholengemeenschap De Hogeberg. 'Het is niet vanzelfsprekend dat kinderen die op Texel opgroeien van huis uit gewend zijn om de natuur in te gaan', stelt zij, 'toen ik als docent naar De Slufter ging, had ik een heleboel leerlingen mee die daar nog nooit waren geweest.'

Sloten in de berm

Cynthia kan zich nog goed herinneren wanneer zij zelf als leerling naar buiten ging. 'Er was toen een natuurweek, waar studenten van universiteiten langskwamen om met ons naar buiten te gaan', vertelt ze. 'Ik ben toen met een schepnet in sloten in de berm bezig geweest. Naar natuurgebieden gingen we eigenlijk niet.'

Als docent wist ze het daardoor zeker: leerlingen gaan met mij écht de natuur in. 'Naar de Horsmeertjes, bijvoorbeeld', vertelt Cynthia. 'En ik had contact met het NIOZ en Ecomare. Dan mochten we soms een les of excursie uittesten of een dag mee op de Navicula, het schip dat het NIOZ voor onderzoek gebruikt. Heel luxe als ik daar achteraf aan denk.'

Hoewel leerlingen niet altijd staan te springen om de natuur in te gaan, blijven de momenten dat ze naar buiten gaan ze wel bij. 'Vooral als het slecht weer is mopperen ze', lacht Cynthia. 'Maar het is altijd gezellig.' Soms vraagt ze aan oudleerlingen wat die zich van hun schooltijd kunnen herinneren. 'Op nummer één staat altijd de reisweek, maar daarna komen de projecten die je niet in een standaard lesuur kan proppen. De momenten dat je ergens anders was dan in het klaslokaal neem je mee.'

Verbinding met de werkelijkheid

Door de natuur in te gaan staat de lesstof veel meer in verbinding met de 'echte wereld', merkt Cynthia. 'De omgeving

Cynthia Hegeman

krijgt betekenis. Met Young Reporters of the Environment (YRE), een derdeklasprogramma voor havo/vwo, zag ik dat ook. Een groep jongens deed onderzoek naar verwilderde katten in de duinen van Texel. Zij werkten een plan uit om een filmpje te maken en dachten mee aan een concrete oplossing. 'Dan komt zo'n onderwerp uit een schoolboek tot leven.'

Ook leraren hechten veel waarde aan educatie in de natuur, maar vinden het soms lastig te realiseren. 'Iedereen vindt het wel belangrijk. De mooiste ervaringen zijn de momenten waarop je andere activiteiten onderneemt dan die strakke lessen in het lokaal. Hoewel die ook nodig zijn, benadrukt ze. 'Je ziet daar een spanningsveld: als leraar heb je examen-eisen waaraan je moet voldoen en daarvoor is veel tijd nodig in het klaslokaal.'

Zowel basisschoolleraars als docenten op de middelbare school ervaren natuureducatie in de buitenlucht hetzelfde: fantastisch, maar ook arbeidsintensief. 'Je hebt vaak maar een beperkt aantal mensen waar je op kunt steunen, want we blijven een kleine organisatie', licht Cynthia toe. 'Gelukkig zijn er wel kartrekkers die een project oppakken en draaien, maar het is kwetsbaar. Het liefst wil je er een hele afdeling bij betrekken om het structureel en projectmatig te kunnen aanpakken.'

Verantwoordelijkheid

In de toekomst hoopt Cynthia daarom dat het onderwijs meer multidisciplinair wordt. 'Een project rondom zichtbare geschiedenis en de Georgische Opstand bijvoorbeeld. Dat onderwijs is verweven met de plek waar je woont, wat er is gebeurd. Je kunt dan met leerlingen gaan kijken wat je ervan in de omgeving terugziet', vertelt ze. 'Dat zou ik fantastisch vinden.'

Daar ligt volgens haar ook een verantwoordelijkheid bij Texelse scholen. 'Leer leerlingen hun omgeving kennen en breng ze respect voor de natuur bij', zegt ze. 'Speel in op bewustwording en motiveer ze om meer te willen weten. Je hoeft niet altijd ver weg om de geschiedenis in te duiken. Leer wat er hier is en verwonder je erover.'

Doorlopende leerlijn

Het Nationaal Park ontwikkelt met haar partners een doorlopende leerlijn voor natuuronderwijs. Daarin krijgen de leerlingen lessen die aansluiten op de levensfase waarin ze zich bevinden; van basisonderwijs via de onderbouw naar de bovenbouw van het voortgezet onderwijs. Van ontdekken tot onderzoeken. De lesprogramma's zijn ontwikkeld voor buiten, in de natuur. Het programma is gericht op natuurbeleving en kennis van de eigen omgeving.

Vogels kijken met **TEXEL** **VOGELINFORMATIECENTRUM**

Specialist in verrekijkers & telescopen voor vogelaars

VOGELHERKENNINGS EXCURSIES

WOENSDAG 9.00 - 11.00 UUR
ZATERDAG 9.00 - 11.00 UUR

Twee uur vogels kijken onder
leiding van een deskundige gids.

€ 20,00 per persoon (€ 15,00
voor kinderen t/m 12 jaar).

Swarovski NL Pure

Beste verrekijker ooit, test
zelf tijdens een vogelexcursie

VOGELEXCURSIE XL

MAANDAG 13.00 - 16.00 UUR

(regelmatig ook op andere
dagen).

Drie uur vogels kijken onder
leiding van een deskundige gids.

€ 30,00 per persoon (incl
gebruik Swarovski verrekijker).

Fleeces en jassen voor vogelaars

PARA-MO
DIRECTIONAL CLOTHING

Swarovski Service Centre

Ook voor het
huren van een
verrekijker

Gratis schoonmaken
& service

VOGELEXCURSIES PER MINI-BUS

DINSDAG EN ZATERDAG

9.30 - 12.30 UUR

(halve dag vogelboulevard van Texel)

13.30 - 16.30 UUR

(halve dag NP Duinen van Texel)

€ 45,00 per persoon (inclusief
gebruik van een verrekijker).

Swarovski ATC telescoop

Beste kleine telescoop
op de markt

PRIVÉ EXCURSIES BEDRIJFSEXCURSIES

GEHELE JAAR MOGELIJKHEDEN

Vogelexcursies geheel in
overleg.

Altijd met gids, gebruik van
verrekijkers en op het einde
koffie/thee.

€€ Prijs op aanvraag.

meer informatie en online boeken: www.vogelexcursiestexel.nl

- * Also in ENGLISH, auch in DEUTSCHE sprache.
- * Jaarrond, meerdere vogelexcursies per week.
- * Koffie / thee en soortenlijst na afloop.
- * Altijd een goede verrekijker mee.

Vogels kijken is leuk!!

VOGELEXCURSIES OP TEXEL

Met je aankoop, of deelname aan een excursie, steun je een goed vogelkijkdoel.

www.vogelinformatiecentrum.nl | www.vogelexcursiestexel.nl

Kikkertstraat 42 1795 AE De Cocksdorp | +31 (0) 222 316249 | info@natuurdigitaal.nl

GEHELE JAAR
GEOPEND

MAANDAG T/M ZATERDAG
10.00-18.00 UUR

„Tessel is aars“

„Tessel ist aars“, sagte mein Großvater immer. Er sagte das mit Stolz, als wäre es selbstverständlich. Erst später verstand ich, was er meinte. *Texel ist anders*. Oder „aars“, um es im Texeler Dialekt zu sagen.

Es ist in vielerlei Hinsicht anders. Die Insel zieht dich an, lässt dich los und holt dich immer wieder zurück. Nach und nach wurde mir klar, dass dieses „Anderssein“ weniger selbstverständlich ist, als mein Großvater es klingen ließ. Genau darin liegt die Anziehungskraft von Texel.

Für die Insulaner endet die Reise bereits auf der Überfahrt; die TESO-Fähre ist schon Heimat. Von Hektik zu Ruhe, von Eile zu Achtsamkeit. Genau wegen dieses Gefühls kommen Besucher auf die Insel. Und kommen immer wieder.

Aber so vertraut und beruhigend Texel auch sein mag, die Insel steht niemals still. Veränderung ist hier keine Ausnahme. Wind, Wasser und Sand formen die Dünen und die Landschaft, Arten kommen und gehen, die Menschen und ihre Ansichten verändern sich mit. Ruhe, Weite und Natur werden für die Besucher von Texel immer wichtiger. Das ist ein großes Kompliment, aber auch eine Herausforderung: Je größer die Anziehungskraft dieser Werte, desto empfindlicher werden unsere Natur und unsere Texeler Landschaft.

Texel steht damit vor schwierigen Entscheidungen. Denn wie können wir unsere empfindliche Natur schützen und gleichzeitig dafür sorgen, dass Besucher sie in vollen Zügen genießen können? Eines wissen wir mit Sicherheit: Die Natur ist nicht nur schön und hat ein Recht auf Existenz, sondern ist auch von großem Wert für unsere Gesundheit und unser Wohlbefinden. Das erfordert eine sorgfältige Bewirtschaftung, Verständnis für empfindliche Gebiete und intelligentere Arten der Erlebnissuche.

In diesem Magazin steht der Wandel im Mittelpunkt. Von Nachtfaltern bis zu Salamandern, von Knutts bis zu Pfuhschnepfen; Artikel und Geschichten, die zeigen, wie sich Natur, Mensch und Insel ständig weiterentwickeln.

Veränderung erfordert Neugier und manchmal auch andere Entscheidungen. Und die Erkenntnis, dass Anpassung manchmal wünschenswert und manchmal notwendig ist, um gemeinsam dafür zu sorgen, dass Texel eine widerstandsfähige Insel bleibt.

Genießen, erleben, schützen und bewahren Sie und lassen Sie sich inspirieren. Viel Lesespaß!

Rodny Stolk
Koordinator Nationalpark Dünen von Texel
(und Texeler)

Hundefreundliche Naturinsel

Texel ist bei Hundebesitzern beliebt. Kein Wunder: Was gibt es schöneres für einen Hund, als mit voller Geschwindigkeit über den Strand zu rennen oder frei durch den Wald zu stöbern? Auf dem größten Teil der Insel dürfen Hunde frei laufen. Und auf der Fähre und in vielen Gastronomiebetrieben wird der Hund gastfreundlich empfangen. Zugleich ist Texel eine echte Vogel- und Schafinsel. Hundebesitzer sind sich nicht immer bewusst darüber, dass ihr lieber Vierbeiner für die Tiere eine ernsthafte Bedrohung sein kann.

In dem Faltpapier "Texel mit Ihrem Hund entdecken" sehen Sie, wo und wann Sie Ihren Hund anleinen müssen. Der Hundeflyer ist unter anderem beim VVV Texel in Den Burg gratis erhältlich. Für Mehr Informationen: npduinenvantexel.nl/de

Die Natur von Texel braucht Sie!

Der Nationalpark *Duinen van Texel* ist ein Juwel der niederländischen Natur. Dieses Gebiet muss geschützt, bewahrt und an kommende Generationen weitergegeben werden. Dafür können wir Ihre Hilfe gut gebrauchen. Mit Ihrer Unterstützung stärken wir den Nationalpark. Wir investieren in kleine Projekte, die zum Schutz der Natur und zum Naturerlebnis beitragen.

Helfen Sie mit und spenden Sie über **NL17 RABO 0150 9482 39**, auf den Namen **Stichting Nationaal Park Duinen van Texel**.

Vielen Dank für Ihre Unterstützung!

Trockenes Jahr als Testfall für die Naturerholung

In den Naturgebieten Tureluur und Schettersweid sind erste Anzeichen einer Erholung zu erkennen. An verschiedenen Stellen wächst die Borstige Schuppensimse, eine Pflanze, die oft Vorbote einer weiteren ökologischen Entwicklung ist. Laut dem Förster und Ökologen Thomas van der Es ist das vielversprechend: „Wenn sich die Borstige Schuppensimse ansiedelt, folgen seltenere Arten wie der Mittlere Sonnentau und das Gefleckte Knabenkraut meist von selbst.“

Die Gebiete wurden im Winter 2023/2024 grundlegend umgestaltet, um Platz für besondere Pflanzen und einen besseren Lebensraum für Arten wie die Nordische Wühlmaus und die Kreuzkröte zu schaffen. Im Natura-2000-Gebiet wurde in kleinem Umfang die nährstoffreiche oberste Schicht entfernt, um karge Bedingungen wiederherzustellen. Außerdem wurde ein gestufter Dünenbach angelegt, damit das Wasser länger im Gebiet verbleibt. Dies ist für Pflanzen, die auf feuchte, nährstoffarme Bedingungen angewiesen sind, wie Sumpfläusekraut und Mittlerer Sonnentau, von entscheidender Bedeutung.

Auch der Radweg, der quer durch das Tureluur-Gebiet verlief, wurde verlegt. Dadurch entstand ein zusammenhängendes Naturgebiet mit mehr Chancen für seltene Pflanzen und Rote Liste-Arten, wie der Zarte Gauchheil. Zudem bietet die neue Trasse Radfahrern einen besseren Blick auf die Natur.

Trockenes Jahr als Test

Das Jahr 2025 erwies sich als idealer Testfall für die Maßnahmen. Durch die außergewöhnliche Trockenheit wurde deutlich, ob das Wassersystem gut funktionierte. Regenwasser war knapp, sodass das Gebiet hauptsächlich von

Qualmwasser abhängig war: sauberes, eisenreiches Grundwasser, das auf natürliche Weise nach oben steigt. Dieses Wasser ist für viele seltene Pflanzen von entscheidender Bedeutung und an rostfarbenen Ablagerungen zu erkennen. Da das Wasser länger zurückgehalten wird, entstehen entlang der Wasserlinien Torfmoozhügel, die wie natürliche Schwämme wirken und Wasser für Trockenperioden speichern.

Kalk-Blaugrasland

Das letztendliche Ziel von Staatsbosbeheer ist die Entwicklung von Kalk-Blaugrasland, einer seltenen und artenreichen Graslandschaft, die nur noch an wenigen Orten in den Niederlanden vorkommt. Obwohl es noch zu früh für endgültige Schlussfolgerungen ist, sind die ersten Anzeichen vielversprechend. Das Vorkommen der Borstigen Schuppensimse deutet darauf hin, dass sich in den kommenden Jahren auch andere charakteristische Arten ansiedeln könnten. Eine gute

Bewirtschaftung bleibt dabei unerlässlich, insbesondere in der Anfangsphase.

Diese Bewirtschaftung erfolgt größtenteils von Hand. Maschinen werden so weit wie möglich vermieden, um zu verhindern, dass invasive exotische Arten in das Gebiet eindringen. Junge Erlen, Birken und Kriechweiden werden manuell entfernt und Schilf wird zurückgedrängt, im Herbst gemäht und abtransportiert. Etwa dreißig Prozent des Schilfs dienen als Unterschlupf und Überwinterungsort für die Nordische Wühlmaus.

Auch andere Tiere profitieren von der Naturentwicklung. Der Kreuzkröte gefällt es in dem wasserreichen Gebiet und im Spätsommer suchen Löffler im Dünensee nach Nahrung. Für van der Es sind dies klare Anzeichen dafür, dass sich die Natur in die gewünschte Richtung entwickelt, obwohl er betont, dass die Naturentwicklung vor allem Zeit und Geduld erfordert.

Entdecken Sie die Veränderungen selbst

Neugierig, was sich in Tureluur und Schettersweid verändert? Steigen Sie auf Ihr Fahrrad und entdecken Sie es selbst. Ein befestigter Radweg führt durch und entlang des Gebiets und bietet einen großartigen Blick auf die sich entwickelnde Natur. Tureluur und Schettersweid sind unter anderem über die Radwege entlang des Botgrasweg und des Kwekerijweg erreichbar. Nehmen Sie sich Zeit, schauen Sie sich um und beobachten Sie, wie sich diese besondere Landschaft Schritt für Schritt erholt.

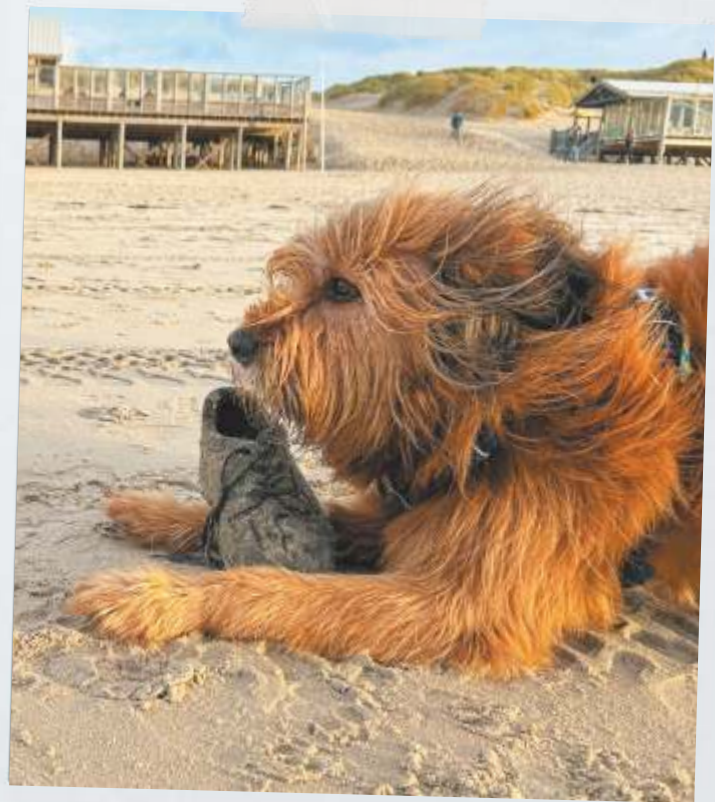
Der beste Hund von Texel

Bosch ist der Beste Hund von Texel! Ines Kaplan wurde mit diesem fröhlichen Strandpiraten zur Gewinnerin der Wahl des Nationalparks gekürt und gewann damit ein professionelles Fotoshooting.

Auf Texel genießen Hundebesitzer gemeinsam mit ihren Hunden die vielen Wandermöglichkeiten, insbesondere am Strand, im Wald und in den Dünen. Dabei ist es wichtig, Rücksicht auf die Natur zu nehmen, und das tun Ines und ihre Familie auf jeden Fall.

„Wenn wir auf Texel ankommen, gehen wir so schnell wie möglich zum Strand. Bosch rennt als Erster ins Meer. Er ist immer fröhlich und besonders am Strand ist er so ausgelassen, dass man einfach mitgerissen wird. So ist er eigentlich nur auf Texel. Aber wir lassen ihn nirgendwo laufen, wo Vögel brüten oder andere Tiere gestört werden könnten. Auch am Strand passen wir gut auf. Wenn morgens ein Seehund in der Sonne liegt oder wenn die Kormorane zu nah am Strand schwimmen, leinen wir Bosch sofort an.“

„Zum Glück interessiert er sich mehr für Dinge, die angespült werden, wie Holz oder Bälle. Letzten Sommer wurden viele Schuhe angespült. Bosch ist sehr stolz, wenn er einen Schuh findet, er trägt ihn ein Stück weit mit sich

Bosch

herum und schüttelt ihn. Am Ende des Spaziergangs tauschen wir den Schuh gegen etwas Leckeres ein und werfen ihn in einen Mülleimer am Strandübergang.“

Ines leint Bosch auch an, wenn andere Menschen auf den Strand kommen. „Man muss immer damit rechnen, dass sie Angst vor Hunden haben könnten. Bosch hat das von klein auf gelernt und lässt sich auch ohne Leckerli anleinen. Das kann man üben. Dann ist das Anleinen für den Hund nichts Negatives.“

Abschließend hat sie noch eine kritische Anmerkung: „Was ich wirklich nicht verstehe, ist, dass Menschen den Kot ihrer Hunde nicht wegmachen. Das geht doch wirklich nicht! Pack ihn in einen Kotbeutel und wirf ihn in den Mülleimer.“

Angeleint

Es ist sehr gut, dass Ines den Hund an die Leine nimmt, um die Vögel nicht zu stören. Texel ist für Zugvögel ein wichtiger Rastplatz. Und es gibt viele bodenbrütende Vögel, da es auf der Insel keine Füchse gibt.

Freilaufzonen für Hunde in der Natur von Texel sind der Strand – mit Ausnahme von De Hors –, die Wege in De Dennen und im Krimbos (mit Ausnahme der Spielwiesen und der Bereiche, in denen Vieh weidet), sowie vom 1. September bis zum 1. März die Dünen zwischen Jan Ayeslag (Paal 12) und dem Campingplatz Kogerstrand (Paal 18,5).

Der Klimawandel zwingt Vögel zu einer anderen Ernährung

Was Vogelkot über die Widerstandsfähigkeit des Knutt verrät

Die Arktis erwärmt sich schneller als der Rest der Welt, was erhebliche Auswirkungen auf Ökosysteme und Nahrungsketten hat. Ein Zugvogel, der diese Veränderungen unmittelbar zu spüren bekommt, ist der Knutt. In seinem Brutgebiet in der sibirischen Tundra kommt es immer häufiger zu einem Mangel an Nahrung für die Küken, da Insektenlarven früher als bisher schlüpfen.

Dieses sogenannte 'Missverhältnis' zwischen Nahrungsgipfel und Brutzeit wirkt sich weit über das Brutgebiet hinaus aus. Auch in den Überwinterungsgebieten sind Knutts mit veränderten Bedingungen konfrontiert, die sie zu einer anderen Ernährung zwingen.

Die NIOZ-Forscherin Marie De Wilde untersucht, ob sich Knutts an diese neue Situation anpassen können und was ihre Exkremente darüber aussagen. Nach ihrem Biologiestudium kam sie 2021 zum NIOZ, wo sie ihre Doktorarbeit über die Darmflora der Knutts schreibt. Obwohl sie nie gedacht hätte, sich intensiv mit Vogelkot zu beschäftigen, bildet dieser mittlerweile den Kern ihrer Forschung. In Kürze erscheint ihr erster wissenschaftlicher Artikel.

De Wilde konzentriert sich auf die Unterart *Calidris canutus canutus*, die in Nord-Zentral-Sibirien brütet und an der westafrikanischen Küste, unter anderem in Mauretanien, überwintert. Frühere Untersuchungen unter der Leitung von Professor Theunis Piersma haben gezeigt, dass die Knutts in Westafrika im Durchschnitt kleiner geworden sind und kürzere Schnäbel haben. Dadurch können sie weniger tief im Watt nach Nahrung suchen. Diese körperlichen Veränderungen gehen mit Anpassungen in der Ernährung einher: Neben Muscheln und Krebstieren wird zunehmend Seegras gefressen.

In ihren Experimenten untersucht De Wilde, ob Knutts tatsächlich mit einer anderen Ernährung überleben können. In den Vogelgehegen des NIOZ erhielten einzelne Knutts einige Tage lang pflanzliche Nahrung anstelle ihres üblichen Fischfutters. Bemerkenswerterweise stellten sich die Vögel

schnell um. Dass Knutts sogar mit Futter überleben konnten, das normalerweise für Kaninchen verwendet wird, war eine unerwartete Entdeckung.

Ein wichtiger Teil der Forschung findet im Gelände statt. In Mauretanien sammelte De Wilde zusammen mit Kollegen Kotproben einzelner Knutts, die anhand von Farbringen zu erkennen waren. Durch die schnelle Entnahme dieser Proben nach dem Kotabsatz bleibt die Zuverlässigkeit der Informationen gewährleistet. Die Analyse der DNA im Kot ermöglicht es, die Ernährung mit der Zusammensetzung der Darmflora in Verbindung zu bringen. Diese Darmflora, bestehend aus Bakterien, Pilzen und Viren, spielt eine entscheidende Rolle bei der Verdauung von Nahrung und möglicherweise bei der Anpassung an neue Ernährungsweisen. Sogar die Farbe des Kots gibt Aufschluss über die Gesundheit des Vogels.

Laut Forschern des NIOZ kann die Anpassungsfähigkeit des Knutt als Modell für die Widerstandsfähigkeit anderer Zugvögel dienen. Gleichzeitig bleibt die Art jedoch gefährdet. Weltweit gibt es weniger als eine Million Knutts, und ihre Zahl nimmt aufgrund von Faktoren wie Klimawandel, Fischerei, Lebensraumverlust und Störungen ab. Der Knutt steht daher auf der Roten Liste der IUCN.

Für De Wilde ist es gerade die Abwechslung, die ihre Arbeit so besonders macht: Geländeforschung, Laboruntersuchungen und die Arbeit mit lebenden Vögeln kommen zusammen. In diesem Jahr schließt sie ihre Dissertation ab, in der Vogelkot eine unerwartete, aber vielsagende Hauptrolle spielt.

Sumpfohreule

Fotogener Räuber

Die Sumpfohreule ist mit ihren auffälligen gelben Augen eine wunderschöne und fotogene Art. Außerdem ist sie auch tagsüber zu sehen. Dies im Gegensatz zur Schleiereule und zur Waldohreule, die nur in der Dunkelheit jagen.

Die Sumpfohreule ist jedoch auch eine launische Art, die umherzieht und an Orten auftaucht, an denen es viele Mäuse gibt. Der bedrohte Raubvogel wird auf Texel vor allem entlang des Wattenmeerdeiches gesichtet, wo er

wahrscheinlich junge Ratten jagt. Er liebt auch größere, weitläufige Gebiete wie De Schorren, De Slufter und De Hors.

In den letzten Jahren wurde festgestellt, dass Paare oder Männchen auf der Suche nach einer Partnerin ein Revier auf der Insel besetzen. Zu einer Brut ist es in den letzten Jahren jedoch nicht mehr gekommen.

Ha Wadvogelbeschermers in opleiding!

Ik ben Bobby de bontbepkeplevier

Vandaag gaan jullie mij helpen om mij en mijn familie op Texel te beschermen. Volg de route op de schatkaart, zoek de eieren en verzamel alle letters!

1

Startplek

Mijn familie vliegt vanuit Afrika duizenden kilometers. Even bijkomen hoor.. Help jij ons!

3

Woef!

We zijn een beetje bang voor honden. Wil je ze aanlijnen in broedgebieden? Dan blijven onze kuikens veilig.

5

Ssst... dutjestijd!

Mijn familie doet een dutje. Loop rustig en praat zacht tot het volgende ei.

7

Vogelhangplek

We lopen nu dwars door een natuurgebied. Zie je ons samen staan? Wij chillen hier. Kijk van een afstandje, dan blijven we relaxed.

2

Baby-alert!

Op de Wadden maken veel vogels hun nestjes. Zie je deze gele bordjes? Die zeggen: sst, broedende vogels! Houd dan ruim afstand.

4

Say Cheese!

Wil je een foto maken van ons? Tip: zoom in met je camera! Zo krijgen wij rust én jij krijgt een tofphoto. Of bewonder ons vanuit een vogelkijkhut!

6

Paden voor mensen

De rest is VIP-gebied voor vogels. Blijf jij goed op de paden? Anders schrikken wij en vliegen dan weg van onze kuikens!

8

Missie geslaagd!

Je hebt alle eieren gevonden! Zie je dat blauwe bord? Scan de QR-code en teken ook de belofte dat je helpt wadvogels te beschermen. Dankjewel!

Vul hier alle letters in en maak het sleutelwoord:

Voor de grote mensen: lees meer en teken ook de belofte voor het beschermen van de Wadvogels!

Jij bent nu een echte Wadbeschermmer!

Deze speurtocht is onderdeel van Wij&Wadvogels, zie www.waddoeij.nl

Staatsbosbeheer

Waddbeschermer Speurtocht

Ha speurmeusi!
Volg de schatkaart en verzamel alle letters!

Start/Finish

- 1** Het avontuur start! Ga vanaf de parkeerplaats het strand op richting Faro Beach. Vlak voor de strandtent ligt het eerste ei verstopt!
- 2** Voor het tweede ei loop je het strand op richting de zee. Zie jij hem als eerste?
- 3** Ga naar rechts en loop verder over het strand. Ben je de bocht om? Tijd om ei drie te zoeken!
- 4** Na 700 meter zie je het wandelpad richting park de Robbelager. Op het strand ligt nog een ei verstopt.

- 5** Ga het wandelpad op en neem meteen het eerste pad rechts. Je loopt via de duinen terug naar de vuurtoren. Begin na zo'n 300 meter te speuren naar het vijfde ei.
- 6** Het pad loopt nog even door. Verderop vind je nog een verstopt ei. Blijf dus goed zoeken!
- 7** Het einde van het pad is in zicht. Voordat je linkzaal gaat, nog een keer goed speuren! Hier ergens vind je het zevende ei.
- 8** Zie je dat grote bord? Daar ligt het laatste ei! En... teken je ook de belofte!

Alles gevonden!
Vul het sleutelwoord in en haal je verrassing!

DE WADDEN: ONMISBAAR VOOR MILJOENEN BROED- EN TREKVOGELS

Miljoenen vogels zijn afhankelijk van de Wadden. In dit unieke getijdengebied kunnen ze volop voedsel vinden, uitrusten en broeden. Door toenemende recreatie in het gebied, staat de balans tussen mens en natuur onder druk. Gezamenlijk kunnen we ervoor zorgen dat het evenwicht wordt hersteld. Doe ook mee met de campagne 'Bescherm wat je bewondert.'

Nergens ter wereld vind je zo'n groot getijdengebied als de Waddenzee. Het landschap is dynamisch en wordt bepaald door wind, eb en vloed. Het gebied is voedselrijk en ligt aan de belangrijkste vogeltrekroutes. Voor nogal wat trekvogels is het Waddengebied een noodzakelijke stop om uit te rusten en te foerageren, op doorreis van en naar hun overwinteringsgebieden. Jaarlijks vliegen ze vele duizenden kilometers. Dus een goede rustplek onderweg is van levensbelang. Voor veel broedvogels is het de ideale plek om hun kuikens in een beschermde omgeving groot te brengen.

Strandbroeders

De stranden en duinen in het Waddengebied zijn een belangrijke broedplek voor soorten als de bontbekplevier, strandplevier en dwergstern. Hun nest is niet veel meer dan een kuiltje in het zand. Slecht zichtbaar voor mensen, waardoor zij nesten gemakkelijk kunnen vertrapen. Broedende vogels worden in het broedseizoen, tussen maart en augustus, regelmatig verstoord door mensen en loslopende honden. Als de ouders daardoor het nest verlaten, zijn de kwetsbare jongen een makkelijke prooi voor meeuwen en andere rovers.

Voor kinderen is tot eind augustus een leuke speurtocht. Langs een route zoeken zij eieren, verzamelen letters en leren ze meer over vogels. Na afloop ligt bij de vuurtoren een verrassing voor ze. De schatkaart staat in dit magazine.

WADdoejij!

WADdoejij-campagne

Het is vijf voor twaalf voor veel soorten, dus tijd om in actie te komen! Vogelbescherming Nederland lanceert, samen met zes andere natuurorganisaties, de WADdoejij-campagne 'Bescherm wat je bewondert'. Hierin draait het om de bewustwording van de impact van menselijke verstoring op wadvogels. En wat je zelf kunt doen om verstoring te voorkomen.

Zonder voldoende rust overleven de trekvogels hun lange reis niet. En hebben broedvogels niet de energie om hun jongen groot te brengen. Gelukkig kun jij gemakkelijk je steentje bijdragen. Hoe?

Met zoveel mogelijk wadbeschermers helpen we de vogels overleven in het Waddengebied. Doe je ook mee? Bescherm wat je bewondert en teken de belofte op www.waddoeijij.nl/belofte. →

